

PROGRAMSKA DEKLARACIJA

Sarajevo, juni 2010. god

SADRŽAJ

I EKONOMSKA PITANJA

1. Ekonomska politika
2. Zapošljavanje
3. Socijalna politika
4. Zdravstvena politika
5. Privatizacija i revizija privatizacije
6. Ruralni razvoj i poljoprivreda
7. Ekologija i energetska efikasnost
8. Informatizacija bh. društva

II DRUŠTVENA PITANJA

1. Ljudska prava i slobode
2. Politika prema boračkoj populaciji
3. Obrazovanje
4. Nauka i istraživanje
5. Kultura, umjetnost i sport
6. Mladi

III UNUTRAŠNJA POLITIKA

1. Ustavna reforma
2. Odbrana i sigurnost
3. Vladavina prava
4. Povratak izbjeglih i raseljenih osoba
5. Srebrenica

IV VANJSKA POLITIKA

1. NATO
2. Evropske integracije
3. Dijaspora i iseljništvo
4. Regionalna saradnja i odnosi sa susjednim zemljama
5. UN i VE
6. Odnosi s islamskim svijetom

V PROGRAMSKE REZOLUCIJE

UVOD

Programska deklaracija je rezultat zajedničkog rada eminentnih stručnjaka koji su činili Organizacioni odbor za pripremu Prvog kongresa SBBBiH.

Ovaj dokument predstavlja analizu najvažnijih problema sa kojima se Bosna i Hercegovina danas suočava, kao i osnovne naznake djelovanja i aktivnosti koje će SBBBiH poduzimati da bi se poboljšao život svih građana Bosne i Hercegovine.

Na Prvom Kongresu SBBBiH, ovaj dokument je usvojen kao i Programske rezolucije o ekonomskim pitanjima, društvenim pitanjima te rezolucije o unutrašnjoj i vanjskoj politici.

Predsjednik SBBBiH
Fahrudin Radončić

I EKONOMSKA PITANJA

Sadašnji događaji u vezi s privredom Bosne i Hercegovine sasvim opravdano zahtijevaju da se ekonomski razvoj zemlje stavi u fokus političkih aktivnosti. Duboko poremećeni odnosi u proizvodnji, raspodjeli, razmjeni i potrošnji, te dramatično poremećen balans trgovinske razmjene zahtijevaju hitno poduzimanje mjera na sanaciji ekonomske situacije u državi.

Stoga treba naznačiti najvažnije prepreke koje nam stoje na putu poboljšanja ekonomske situacije i stvaranja samoodržive ekonomije Bosne i Hercegovine:

- neiskorišteni unutrašnji resursi rasta,
- nedostatak kvalitetnih stranih investicija,
- nerazvijenost saobraćajne infrastrukture,
- nerazvijenost ruralnih područja i opadanje broja stanovnika,
- nezaposlenost,
- odlazak stručnog kadra,
- neefikasna i skupa administracija na koju se troši 60% GDP-a,
- negativne posljedice privatizacije,
- ogromni i stalno rastući deficit vanjskotrgovinskog bilansa,
- ogromni javni rashodi, posebno u odnosu na ekonomsku snagu privrede,
- nejedinstveni ekonomski prostor,
- nestabilan poslovni ambijent, neformalna ekonomija i korupcija,
- tehnološko zaostajanje, zapostavljenost istraživanja i razvoja,
- neracionalan i nesvrshodan sistem obrazovanja,
- finansijska neodrživost penzionog sistema,
- brz rast siromaštva.

1. EKONOMSKA POLITIKA

Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine zalaže se za tržišnu privredu zasnovanu na razvoju integralnog tržišta robe, usluga, novca, kapitala i rada, na pluralizmu vlasničkih odnosa uz dominantnu ulogu privatnog vlasništva.

Privredu zasnovanu na ekonomskoj motivaciji poduzetnika, menadžera i radnika, na općem i jednakom pravu konkurencije, otvorenu prema utjecajima svjetskog tržišta, te efikasnoj zaštiti imovine i ekološkoj sigurnosti građana.

Uspostava i funkcioniranje jedinstvenog tržišta na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine osnovna su pretpostavka za razvoj i zaštitu domaće proizvodnje i otvaranje prema tržištima drugih zemalja, odnosno uspješno uključivanje u procese globalizacije tržišta u svijetu.

SBBBiH se zalaže za strategiju razvoja Bosne i Hercegovine na bazi izvozno orijentirane privrede u kojoj će dominirati privatni kapital, uz jačanje finansijskog sektora i makroekonomske stabilnosti, stvaranje poslovnog ambijenta za domaća i strana ulaganja, te osiguranje vladavine prava uz efikasne mehanizme za borbu protiv korupcije i kriminala. To će doprinijeti povećanju zaposlenosti i realizaciji zadataka iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom.

SBBBiH preferira strana ulaganja koja imaju dugoročni razvojni karakter. Razvoj BiH među svoje prioritete treba obuhvatiti i strategiju samoodrživog povratka, uspostavu adekvatnog obrazovnog sistema te socijalne i zdravstvene zaštite.

U uobičajenim dimenzijama strategije ekonomskog razvoja Bosne i Hercegovine smatramo bitnim sljedeća opredjeljenja, koja treba putem odgovarajućih mjera i instrumenata implementirati:

1. Razvoj efikasne i otvorene privrede.
2. Formiranje i stimuliranje razvoja izvozno orijentiranih sektora i grana privrede (drvena, tekstilna, metaloprerađivačka, farmaceutska, industrija kože i obuće, elektroindustrija, kompleks namjenske proizvodnje, građevinarstvo, turizam). SBBBiH će podsticati stimuliranje razvoja viših oblika ekonomske saradnje među domaćim privrednim subjektima, zajedničkih ulaganja, investiciono-poduzetničkih projekata i poslovnih operacija za nastup na "trećim" tržištima, i sl. Navedene izvozno orijentirane grane su, bez izuzetka,

istovremeno i radnointenzivne grane. Prioritetan razvoj radnointenzivnih grana sam po sebi za Bosnu i Hercegovinu ima višestruke druge efekte.

3. SBBBiH je potpuno uvjeren da je Bosna i Hercegovina izgubila svoju ukupnu razvojnu kondiciju zbog potpuno iracionalnog decenijskog odugovlačenja s izradom i realizacijom svojih dviju ključnih sektorskih razvojnih strategija: energetskega sektora i putne infrastrukture. Iako se izgubljeno nikada ne može vratiti, jedan od prvih koraka mora biti jasno definiranje ovih strategija, pored ostalog:
 - uključivanje javnog određenja objekata koji će se graditi;
 - odgovarajući način finansiranja, uključujući javno-privatno partnerstvo, korištenje dobara domaćih javnih kompanija, povoljne kredite inobanaka, strateško partnerstvo, koncesioniranje i druge savremene aranžmane;
 - usaglašavanje entiteta radi sinergetskih efekata;
 - jasno određenje dinamike izgradnje;
 - obezbjeđenje preferiranja domaćih građevinskih i drugih preduzeća.
4. Razvoj jedinstvenog sistema infrastrukture u oblasti energetike, telekomunikacija, cestovnog i željezničkog saobraćaja je zajednički interes svih u Bosni i Hercegovini, te se zajedničkim definiranjem prioriteta i optimalnom realizacijom projekata mogu postići veliki sinergetski efekti.
5. SBBBiH tretira vlastite proizvodne potencijale Bosne i Hercegovine, bez obzira na to u čijoj su ustavnoj ingerenciji, nacionalnim dobrima od jedinstvenog – zajedničkog interesa.
6. SBBBiH će se snažno založiti da se što prije definira strategija regionalnog razvoja, kao svojevrsna sinteza svih prethodnih ciljeva, uključujući iznalaženje rješenja (modela) za prevazilaženje ogromnog jaza između regionalnih nadležnosti nad resursima i nužnost očuvanja minimuma ingerencija centralnih vlasti i obezbjeđenja minimalno jedinstvenog sistema.
7. SBBBiH stoji na stanovištu da je u državi neophodno koristiti potencijale domaćih banaka, čiju će aktivu poboljšati depoziti velikih državnih firmi.

SBBBiH posebno ističe glavne ekonomske, strateške ciljeve BiH:

1. Makroekonomska stabilnost
2. Konkurentnost privrede
3. Zapošljavanje
4. Održiv razvoj
5. Evropske integracije
6. Socijalna uključenost

Ono na čemu će SBBBiH posebno insistirati u kontekstu implementacije ove deklaracije jeste blagovremena izrada, struktura i odgovorno provođenje akcionih planova na svim nivoima vlasti s javno delegiranim odgovornostima svih nosilaca.

SBB smatra prioritetnim poduzimanje sljedećih ekonomskih mjera:

1. Održavanje stabilne monetarne politike, što podrazumijeva punu podršku radu Centralne Banke BiH.
2. Stvaranje preduslova za izmjene sistema direktnih poreza koji bi omogućili olakšice za privrednike i zaposlene te progresivno oporezivanje većih primanja i plaća.
3. Jačanje institucionalnog okvira kao osnovnog preduslova za dobar poslovni ambijent, što se ogleda u razvijanja pravnog sistema s ciljem zaštite privatne svojine, zaštite licenci, autorskih prava itd.
4. Deregularizacija, ukidanje regulativa koje se odnose na zabranu ulaska novih firmi u industriju ili ograničavaju konkurentnost i zahtjevanje da sve regulative zadovoljavaju kriterije kao što su sigurnost, zaštita okoliša, dobra supervizija finansijskih institucija.
5. Trgovinska liberalizacija i stimuliranje izvoza.
6. Uspostavljanje efikasne administracije za prikupljanje svih poreza.
7. Budžetske reforme u smislu preraspodjele sredstava s područja sa slabim ekonomskim povratom (administracija, vojska) na ona koja imaju visoku ulogu u razvoju ekonomije (obrazovanje, zdravstvo itd.).
8. Reforme u sektoru socijalne zaštite.
9. Razvoj ključnih sektora u privredi.

10. Razvijanje mjera za stvaranja uslova za finansiranje naučnoistraživačkih i obrazovnih institucija s ciljem uvezivanja poslovnog svijeta s akademskom zajednicom BiH.

2. ZAPOŠLJAVANJE

SBBBiH stoji na stanovištu da je nezaposlenost u Bosni i Hercegovini najveći ekonomski, socijalni, ali i moralni problem, iznad svega problem mladih, a to znači problem budućnosti Bosne i Hercegovine. Iako je ogromna poslijeratna nezaposlenost u najvećoj mjeri bila posljedica ratnih razaranja i gotovo potpunog uništenja privrednih kapaciteta, danas je potpuno jasno da su, zbog dužine i stalnog pogoršanja stanja, glavni uzroci u pogrešnoj i neadekvatnoj strategiji razvoja i ekonomskim politikama u cijelom poslijeratnom periodu.

Povećanje zapošljavanja zahtijeva posebnu – integralnu strategiju razvoja na nivou Bosne i Hercegovine. Jedinstveni ekonomski prostor je nezaobilazan, ne samo zbog neizbježnih integracionih procesa u Evropsku uniju nego i zbog djelovanja osnovnih ekonomskih zakona. U tom kontekstu SBBBiH će stvarati uslove za jedinstvenu strategiju zapošljavanja.

SBBBiH će, u skladu sa svojim generalnim snažnim zalaganjem za ubrzanje procesa integracije u Evropsku uniju, u potpunosti akceptirati sve dosadašnje relevantne dokumente u segmentu povećanja zapošljavanja, počev od Amsterdamskog ugovora (1997.), Evropske strategije razvoja iz 1997. i 2003. godine.

S ciljem povećanja zaposlenosti, ali i zaposlenosti ostalih faktora (resursa) koristit će se sve mjere sistematizirane u tri bloka:

- razvoj malih i srednjih preduzeća i otvaranje novih radnih mjesta,
- funkcioniranje tržišta rada i aktivne mjere zapošljavanja,
- poboljšanje vještina na tržištu rada, strukovnog obrazovanja i treninga.

S obzirom na to da se ograničenja tržišta rada i uzroka nezaposlenosti ogledaju u sporom provođenju ekonomskih reformi, usporenoj i neadekvatnoj privatizaciji, nemobilnosti radne snage, diskriminacije na tržištu rada, visokim porezima i doprinosima na plaće i dr., **SBBBiH smatra neophodnim poduzeti sljedeće:**

1. Stvaranje pretpostavki za pokretanje i razvoj malih i srednjih preduzeća i otvaranja novih radnih mjesta.
2. Uvođenje poreske olakšice s ciljem stimuliranja novog zapošljavanja.
3. Smanjivanje stope poreza i doprinosa na plaće.
4. Stimuliranje veće mobilnosti radne snage unutar BiH.
5. Prioritetno zapošljavanje mladih nezaposlenih osoba.
6. Provođenje politike zapošljavanja osoba s radnim iskustvom koje su zbog krize ostale bez posla.(muskaraca starijih od 40 god i žena starijih od 35 god)
7. Poduzimanje mjera za zapošljavanje invalidnih osoba, osoba s otežanim mogućnostima zapošljavanja, a posebno nezaposlenih branitelja, porodica šehida i povratnika.
8. Obavezno podsticanje i davanje povlastica preduzećima koja vrše prvo zapošljavanje visokoobrazovanih kadrova.
9. Poduzet će mjere za uspostavljanje sistema socijalnog poduzetništva i socijalnog zaposljavanja a u skladu sa Rezolucijom Evropskog parlamenta od 19.februara 2009.god a koja se zove „socijalna Ekonomija“.

3. SOCIJALNA POLITIKA

Bosna i Hercegovina se nalazi u situaciji vrlo niskog nivoa socijalne zaštite, najviše zbog niskog nivoa ekonomskih aktivnosti, odnosno slabe ekonomije. Ta okolnost, dodatno zaoštrena ratom i njegovim posljedicama, zahtijeva izuzetnu i najširu pažnju i napore države da osigura što viši nivo socijalne zaštite sve šireg kruga stanovništva i sve većeg broja socijalno ugroženih, odnosno isključenih grupa.

Međuzavisnost ekonomske snage, efikasnosti, preduzetništva i drugih performansi ekonomije zemlje, s jedne, te socijalnog siromaštva, ugroženosti i isključenosti, s druge strane, zahtijevaju i međuzavisne strategije rješavanja problema.

Evropska unija je još 1975. godine usvojila definiciju siromašnih kao “pojedince ili porodice čija su dobra i novčani prihodi i usluge iz javnih i privatnih izvora toliko mali da ih isključuju iz minimuma prihvatljivog načina života u državi članici u kojoj žive”.

Prema novim podacima, Indeks generalne socijalne isključenosti, posmatran kroz međusobnu zavisnost životnog standarda, zdravstvenog statusa, obrazovanja, učestvovanja u društvu, pristupa službama i uslugama, pokazuje da je u Bosni i Hercegovini u 2006. godini 50,32% stanovništva socijalno isključeno u barem jednom od navedenih oblika. Istovremeno, Indeks ekstremne socijalne isključenosti je pokazivao da je krajnja socijalna isključenost obuhvatala 21,85% stanovništva BiH, dakle, isključivala ih je iz najosnovnijih procesa i potreba.

SBBBiH u cijelosti podržava i borit će se za postizanje šest postavljenih generalnih ciljeva Strategije socijalnog uključivanja u BiH:

1. Socijalna zaštita u funkciji zapošljavanja.
2. Poboljšanje zaštite djece i ugroženih porodica s djecom.
3. Poboljšanje obrazovanja.
4. Poboljšanje zdravstvene zaštite.
5. Poboljšanje penzione politike.
6. Poboljšanje zaštite osoba s invaliditetom.

S obzirom na to da su neka od ovih pitanja fokusirana u drugim segmentima Deklaracije, u nastavku se navode opredjeljenja SBBBiH u ostalim segmentima.

Sistem socijalnog osiguranja u Bosni i Hercegovini obuhvata socijalno osiguranje koje se sastoji od sljedećih segmenata:

- a) osiguranje od nezaposlenosti,
- b) zdravstveno osiguranje,
- d) socijalna zaštita,
- e) zaštita porodica s djecom,
- f) boračka zaštita.

Socijalna zaštita u funkciji zapošljavanja je cilj koji treba da omogući ekspanziju zapošljavanja nezaposlenih kao najbrojnije skupine osoba u stanju najveće socijalne potrebe, i to kroz sljedeće prioritete i glavne mjere:

1. Uključivanje socijalno isključenih kategorija u tržište rada, razvijanjem sistema podrške socijalnom preduzetništvu, programima samozapošljavanja na poreske olakšice i drugim poticajnim mjerama, te podsticanjem aktivnog traženja posla.
2. Osiguranje pristupa socijalno isključenih grupa svim dobrima, uslugama i resursima koji će poboljšati njihovo aktivno učešće na tržištu rada.
3. Jačanje mehanizma socijalnog dijaloga, uvođenjem mehanizma javnog i privatnog partnerstva u finansiranju socijalnog uključivanja.
4. Povećanje ciljanosti socijalnih transfera prema siromašnim i ugroženim kategorijama stanovništva efikasnijim sistemom registracije korisnika i stalnim praćenjem njihovih potreba, jačanjem međusektorske saradnje sa zdravstvom, obrazovanjem, institucijama tržišta rada i nevladinim organizacijama.

S obzirom na činjenicu da je u Bosni i Hercegovini ugroženo gotovo 20% ukupnog broja djece, SBBBiH će posvetiti posebnu pažnju zaštiti djece i ugroženih porodica s djecom, prvenstveno kroz sljedeće prioritete i mjere socijalne zaštite:

5. Upostavljanje mehanizma monitoringa i praćenje položaja različitih grupa porodica s djecom koje su u riziku socijalne isključenosti.
6. Jačanje intersektorske saradnje i kapaciteta zaštite javnog, privatnog i civilnog sektora, uz podržavanje nezaobilaznih reformi penzionog sistema u skladu sa zahtjevima integracionih procesa (kroz poznata

tri stuba) u Evropsku uniju. SBBBiH se snažno zalaže da ne smije doći do bilo kakvih umanjena postojećih prava brojne socijalne skupine sadašnjih penzionera. U ovom kontekstu, osim niza drugih mjera, neophodno je:

- a) poboljšati finansijsku stabilnost penzionih sistema povećanom kontrolom uplate doprinosa, proširenjem obuhvata broja osiguranika, povećanjem starosne granice, odnosno penzije;
- b) zaštititi stečena penziona prava zadržavanjem postojećih oblika obaveznog invalidskog osiguranja, postepenim usklađivanjem minimalnih penzija s evropskim standardima, definiranjem penzionih prava poljoprivrednika i slobodnih zanatlija.

SBBBiH će se boriti za uspostavljanje i provođenje široke liste mjera instrumenata za poboljšanje položaja osoba s invaliditetom (budući da u ovoj socijalnoj skupini u siromaštvu živi 23% porodica), naročito kroz sljedeće:

- Stvaranje zakonskih budžetskih uslova senzitivnih prema osobama s invaliditetom na svim nivoima vlasti i u svim instrumentima u kojima se, manje ili više, tangira njihov ukupan život i položaj (u socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju na tržištu rada, u klasičnoj i komercijalnoj pristupačnosti).
- Uspostavljanje socijalnog modela uključivanja s usklađenim prohtjevima u oblasti okruženja i registracije osoba s invaliditetom.
- Razvijanje modela lokalne zajednice koji obezbjeđuju jednake mogućnosti osobama s invaliditetom, uključujući i podršku porodicama koje brinu o osobama s invaliditetom.

4. ZDRAVSTVENA POLITIKA

Stanje u zdravstvenoj zaštiti u cijeloj zemlji danas je nezadovoljavajuće, a neracionalna organizacija je jedan od ključnih uslova. U Bosni i Hercegovini postoji 13 ministarstava zdravstva i 13 zdravstvenih fondova.

Ovako fragmentiran sistem ograničava jednak pristup zdravstvenim uslugama za sve građane. Usluge zdravstvene zaštite nisu prenosive između entiteta, a pogotovo zdravstvene zaštite, od primarne do tercijarne, nejednako su raspoređene čak i između kantona.

Veliki broj stanovništva i čitave pojedine socijalne grupe su zdravstveno potpuno neosigurane. Prema podacima iz 2008. godine, u Bosni i Hercegovini je bilo čak 615.000 hiljada zdravstveno neosiguranih lica (u Federaciji BiH 380.000 ili 16,35% stanovništva i u RS 235.000 ili 19,18% stanovništva).

SBBBiH će stvoriti potrebne uslove da se promijene i ispoštuju obaveze iz međunarodnih dokumenata koje garantiraju univerzalnu primarnu zdravstvenu zaštitu bez diskriminacije i da se izvrši neophodna reforma primarne zdravstvene zaštite.

S tim ciljem je, pored ostalog, neophodno sljedeće:

1. Osigurati univerzalni pristup zdravstvenoj zaštiti, jedinstvenu preventivnu zaštitu, jedinstvenu evidenciju i prevenciju bolesti koje predstavljaju najveće probleme u zdravstvu, korištenje prava zdravstvene zaštite za sve kategorije stanovništva bez diskriminacije i sl.
2. Donijeti jedinstven zakon ili entitetske zakone koji će regulirati obavezu informiranja građana o načinu ostvarivanja zdravstvene zaštite i osiguranja.
3. Omogućiti da sve osobe s teškim invaliditetom imaju pravo na direktno zdravstveno osiguranje.
4. Uvesti sheme koje uključuju minimum standarda u zdravstvenoj zaštiti, osnovni paket zdravstvenih usluga, jednostavan i transparentan sistem naplate za međuentitetsko osiguranje koji će biti u stanju da usaglasi razloge u nivou razvoja ekonomije i prihoda.
5. Putem institucija vlasti stvoriti zakone i finansijske uslove za povezivanje radnog staža za sve radnike, a ne samo u preduzećima s većinskim državnim kapitalom, čime će im se osigurati i adekvatna prava

iz zdravstvene zaštite.

6. Zakonski urediti jasne odnose između javnog i privatnog sektora u zdravstvu, uz startno osiguranje jednakih uslova obavljanja djelatnosti, te stvaranje uslova za ravnopravnu konkurenciju među ponuđačima zdravstvenih usluga i slobodan izbor od pacijenata.
7. Izvršiti neophodnu reorganizaciju i racionalizaciju mreže zdravstvene zaštite i zdravstvenih kapaciteta uz provođenje jasnije podjele rada (ponude usluga), posebno između ustanova primarne i sekundarne strategije zdravstvene zaštite.
8. Omogućiti širu primjenu modela javno-privatnog partnerstva u zdravstvu.
9. Izvršiti modernizaciju u cijelom sektoru zdravstva s aspekta uvođenja novih moderniziranih tehnologija i opreme, jačanja specijalizacije i efikasnijeg sistema finansiranja i sl.
10. Stvoriti uslove za izradu i stalno proširivanje sveobuhvatne i moderne liste esencijalnih lijekova koji se izdaju na teret zdravstvenih fondova, te njenu primjenu u svim kantonima FBiH.
11. Obezbijediti dolazak mladih, obrazovanih i efikasnih menadžera na čelo zdravstvenih ustanova, kliničkih centara, bolnica, domova zdravlja i dr.
12. Suzbijati korupciju u zdravstvu.

5. PRIVATIZACIJA I REVIZIJA PRIVATIZACIJE

Proces privatizacije je bio i ostaje nezaobilazan i glavni stub ukupne tranzicije privrednog i društvenog sistema u Bosni i Hercegovini. Dosadašnji proces privatizacije, zbog pogrešnog nefunkcionalnog modela provođenja, nejedinstvenog provođenja u cijeloj zemlji i nekorštenja dokazanih boljih modela, te korupcije i drugih razloga nije ni izdaleka postigao izvorne generalne ciljeve: pravednost, transparentnost, efikasnost i dr., već je omogućio neopravdano bogaćenje pojedina na nezakonit način.

Problemi uzrokovani ovako loše provedenom privatizacijom po ekonomiju zemlje su:

1. Ogromna nezaposlenost i obespravljenost radnika i velikog broja dioničara.

2. Gašenje privrednih aktivnosti uz akcent na rasprodaju imovine, pretvaranje nekretnina u neproduktivne namjene, i sl.
3. Neproduktivno “topljenje” certifikata (vlastitih dionica/udjela), putem privatizacijskih investicionih fondova, kroz koje je prodefilirala najveća korupcija i istopilo se i ono što je u startu nominalno pripadalo radnicima.

Stavovi SBBBiH prema dosadašnjem toku i budućem odvijanju procesa privatizacije su sljedeći:

1. Neophodno je provesti sveobuhvatnu analizu rezultata i posljedica dosadašnjih provedenih procesa privatizacije, uključujući i reviziju ovog procesa. Takvu analizu nije niko do sada uradio, osim agencija za privatizaciju u svrhu analize inkasiranja gotovine. Analiza će prikazati pozitivne efekte privatizacije, ali i brojne probleme i negativne posljedice koje je proizvela.
2. U posebnoj fokusu analize i revizije privatizacije treba da se nađu sve one privatizacije gdje nisu ispoštovani ugovori o privatizaciji i koje nisu provedene transparentno i legalno, a treba tražiti i poništenje svih privatizacija koje su vršene u periodu agresije na BiH.
3. Analizu, poništenje i reviziju neophodno je u startu bazirati na zakonski utvrđenim obavezama, principima, postupku i procedurama.
4. Osnovna svrha analize i revizije privatizacije nije samo u sankcioniranju novih vlasnika, nego u ispravljanju grešaka za preostali tok privatizacije i definiranju jasnog programa ukupnog restrukturiranja privatiziranih preduzeća.
5. Privatizaciju preostalih strateških preduzeća treba provoditi na osnovu posebno donesenih zakona postepeno u funkciji strateško-razvojnih ciljeva (pokretanja velikih infrastrukturnih i profitabilnih projekata) i formiranja novih razvojnih programa te programa za pošljavanje.

Transparentnost svake preostale privatizacije treba zakonski osigurati kroz efikasan monitoring, uključujući i parlamentarnu kontrolu. Osnovni kriterij obima i tempa privatizacije najvrednijih javnih preduzeća treba da bude privlačenje kapitala u funkciji povećanja efikasnosti i daljeg rasta i razvoja tih preduzeća.

6. RURALNI RAZVOJ I POLJOPRIVREDA

Prema nedavnom istraživanju, na području Federacije BiH na selu danas živi svega 15% ukupnog stanovništva, od čega veoma veliki dio čine staračka domaćinstva. Pretpostavka je da u Republici Srpskoj u ovom smislu stanje može biti samo neznatno bolje.

SBBBiH će svojom konkretnom integralnom strategijom razvoja ruralnih područja i njenom operacionalizacijom kroz akcijske planove i konkretne programe i projekte na svim, a posebno lokalnim, nivoima izvršiti sveobuhvatni preokret u ruralnom razvoju i životnom standardu na selu.

U ovom kontekstu, SBBBiH će primjenjivati sljedeće politike, principe i mjere:

- Prostor i ruralni sistem sačinjavaju različite djelatnosti: poljoprivreda, zanatstvo, male i srednje industrije, trgovina i usluge.
- Ruralno područje ima najmanje trostruku ulogu (funkciju): ekonomsku, ekološku i društvenu.
- Na ruralnim područjima se proizvode sve brojniji proizvodi, ali pružaju i najkompletnije usluge (primjer seoskog turizma).
- U Proglasu članicama Evropske unije s posljednje Konferencije o ruralnom razvoju stoji da se angažiraju na poboljšanju svake korisne integracije poljoprivrede s turizmom, zanatstvom i kulturom na svojoj teritoriji.
- Ruralni prostor je prirodni kapital, odnosno konkretni razvojni potencijal.
- U samom startu neophodno je prostorno planski utvrditi poljoprivredno i urbano zemljište, rekreativne i strateške prostore, čime će se omogućiti zaustavljanje devastiranja prostora i prethodno – racionalno uključivanje industrije i drugih djelatnosti kao nadogradnje ruralnim prostorima;
- U razvoju ruralnih područja sveobuhvatno će se koristiti bogata iskustva komparabilnih zemalja, a posebno Austrije, Slovenije i Holandije, prije svega zbog mogućnosti sličnog koncepta zaokruž-enog razvoja od poljoprivrede do seoskog turizma.

SBBBiH će upotrijebiti sve neophodne i poznate mjere da stvori prirodne uslove za život na ruralnim područjima. To može postići kroz dva vezana procesa:

- razvoj poljoprivrede i brojnih drugih djelatnosti na selu i
- zapošljavanje na selu.

Uspješan razvoj bilo koje zajednice uslovljen je odgovarajućim odnosom društva prema razvoju i unapređivanju poljoprivrede i sela, jer se time potiče stabilan i održiv razvoj u cjelini. Između ostalih, za svestraniji i efikasan razvoj ruralnih područja, SBBBiH će uspostaviti i provoditi sljedeće mjere:

1. Hitno donijeti i usvojiti zakon na državnom nivou koji uspostavlja Ministarstvo poljoprivrede BiH.
2. Usvojiti programe razvoja ruralne infrastrukture u svim lokalnim zajednicama, uključujući i programe javnih radova.
3. Donijeti programe finansiranja samozapošljavanja na selu.
4. Usvojiti programe razvoja tržišne poljoprivredne proizvodnje na svim nivoima (općine, kantoni), radi prestrukturiranja postojeće, pretežno naturalne, u tržišnu i poljoprivrednu proizvodnju.
5. Donijeti razvojni program porodičnih farmi, koje bi na raspoloživom poljoprivrednom zemljištu i proizvodnim kapacitetima organizirale tržišnu poljoprivrednu proizvodnju u skladu sa strateškim opredjeljenjima.
6. Razviti ostale programe, a posebno u oblasti usluga koje se mogu uspješno realizirati na selu (kućna radinost, seoski turizam, zdravstvene usluge, obrazovanje, dislocirana proizvodnja brojnih proizvoda i dr.).
7. Donijeti i implementirati programe edukacije stanovništva, a posebno u oblasti ekologije, preduzetništva, savremenih dostignuća u poljoprivrednoj proizvodnji, turizmu, zanatstvu i sl.
8. Usvojiti posebne programe poticanja poljoprivrede i prehrambene industrije i sela (regresiranje kamata na plasirane kredite, uspostava posebnih kreditnih linija te razvojnih fondova za unapređenje poljoprivrede i sela, i dr.).

7. ENERGETSKA EFIKASNOST I EKOLOGIJA

Bosna i Hercegovina je zemlja velikih potencijala za korištenje obnovljivih izvora energije i zemlja izrazito bogata prirodnim ljepotama. Ipak, kao posljedica negativnog utjecaja raznih faktora na okoliš, od ratnih razaranja i zagađenja praktično cijele zemlje do gotovo nesmetanog poslijeratnog uništavanja i zagađivanja prirodne sredine u općem smislu, te kao posljedica uvoza zastarjelih i energetske neefikasnih tehnologija u proizvodnji, domaćinstvima i saobraćaju, trenutno stanje u ovoj oblasti je ozbiljno i zabrinjavajuće.

Prema nekim istraživanjima, BiH je po energetske efikasnosti (udio troškova energije u GDP-u) među posljednjim zemljama u Evropi, a u rangu s Alžirijom, Armenijom, Bolivijom, Argentinom, Estonijom i Senegalom. Zagađenje vodotoka neprečišćenim vodama, prije svega naselja, ali i industrije, jeste svakodnevna pojava. Efikasno i ekološki prihvatljivo upravljanje čvrstim otpadom je više izuzetak nego pravilo. Emisija štetnih gasova iz zastarjelih vozila i iz objekata koji koriste fosilna goriva za zagrijavanje i proizvodnju električne energije je enormna.

I pored toga, BiH još može predstavljati zemlju s očuvanom prirodom i zdravom životnom sredinom. Za to je neophodan ne samo zakonski okvir, nego sveobuhvatan, multidisciplinarni harmoniziran pristup u ekološkoj strategiji i politici, od nivoa države, preko entiteta, do jedinica lokalne samouprave i svakog pojedinca.

Bosna i Hercegovina je potpisnica mnogih međunarodnih dokumenata koji reguliraju oblast efikasnog korištenja energije i smanjenja emisije stakleničkih plinova. Između ostalih, to su Ugovor o Energetskoj zajednici, kao važan dio Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, te ratificirani UNFCCC (UN Framework Convention for Climate Change, 2000.) i Protokol iz Kyota (2007.). Ovi dokumenti otvaraju mogućnosti zemlji za sticanje značajne ekonomske koristi, ukoliko obezbijedi i podrži korištenje „čistih“ i energetske efikasnih tehnologija.

Pitanje energetske efikasnosti te mjera i aktivnosti na zaštiti okoliša, SBBBiH posmatra u svjetlu dvaju značajnih programskih ciljeva:

1. Generiranja snažnog ekonomskog razvoja i borbe protiv siromaštva i
2. Priključenja procesu evropskih integracija i ispunjenja preuzetih međunarodnih obaveza.

U tom smislu, na primjeru podizanja energetske efikasnosti putem podizanja izolacionih standarda mogući su veliki finansijski efekti kroz energetske uštede i generiranje novih radnih mjesta. Stimuliranje izgradnje postrojenja za korištenje obnovljivih izvora energije, za šta Bosna i Hercegovina ima velike potencijale u dijelu solarne, hidro i energije vjetra, dovest će do smanjenja energetske ovisnosti o uvoznim fosilnim gorivima, smanjenja učešća troškova energije u proizvodima i generiranja značajnog broja novih radnih mjesta.

U oblasti energetske efikasnosti SBBBiH će se zalagati za sljedeće konkretne mjere i programske aktivnosti:

1. Usvajanje energetske strategije na nivou Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina trenutno koristi približno 40% svojih potencijala za proizvodnju energije. Pri tome je udio obnovljivih izvora energije veoma mali. U skladu s EU legislativom do 2020. godine BiH 20% svojih energetskih potreba treba zadovoljiti proizvodnjom iz obnovljivih izvora energije. Za daljnji razvoj ovog sektora neophodno je usvajanje sveobuhvatne strategije na nivou BiH.

2. Stvaranje institucionalnog okvira za početak primjene Kyoto Protokola

Iako je 2007. godine ratificirala Kyoto Protokol, Bosna i Hercegovina ga još nije počela primjenjivati. Neophodno je formirati institucionalno okruženje, uključujući i osnivanje agencije na državnom nivou, što bi omogućilo prokretanje investicija u ovom sektoru i privlačenje sredstava za projekte iz okvira UN-ovog CDM (Clean Development Mechanism) programa.

3. Zakonsko reguliranje sektora obnovljive energije i energetske efikasnosti

Putem zakonskih rješenja neophodno je stimulirati proizvodnju energije iz obnovljivih izvora – malih hidroelektrana, vjetroelektrana, korištenje sunčeve i geotermalne energije. Istovremeno, putem zakonskih rješenja stimulirati energetske efikasnost domaćinstava i privrede.

4. Potpuna implementacija mjera i strategija definiranih NEAP-om BiH

Svjetska banka je finansirala izradu NEAP-a, akcionog plana na državnom nivou za zaštitu okoliša. Ovaj plan predviđa niz strategija i mjera usmjerenih ka očuvanju i zaštiti okoliša. Iako je plan izrađen

2003. godine, njegova implementacija je do sada izostala. SBBBH će se zalagati za primjenu ovog plana.

5. Stimuliranje javno-privatnog partnerstva u oblasti korištenja obnovljivih izvora energije i zaštite okoliša

SBBBiH smatra da je javno-privatno partnerstvo jedan od važnih instrumenata za pokretanje finansiranja značajnih projekata u ovoj oblasti, i da je neophodno aktivno stimulirati ovaj koncept razvoja projekata na bazi pune transparentnosti, jednakih šansi i čvrstih kontragarancija svih ponuđača, a sve to uz koncept da svi prirodni resursi moraju ostati u vlasništvu i pod punom kontrolom budućih generacija.

6. Razvijanje javne svijesti o važnosti energetske efikasnosti i zaštiti okoliša

SBBBiH će pokretati i podržavati javne i stručne skupove, medijske akcije i javne promocije energetske efikasnosti i zaštite okoliša, jer je podizanje nivoa svijesti svakog pojedinca o značaju i koristima od rada u ovom pravcu jedan od ključnih faktora uspjeha.

7. Jačanje kapaciteta u državnim institucijama putem obrazovanja i zapošljavanja kvalitetnih kadrova

Obrazovanje kadrova i njihovo zapošljavanje u relevantnim institucijama države će omogućiti da organi državne uprave budu inicijatori i nosioci aktivnosti u sektoru. Država treba da bude pokretač i servis svim ostalim zainteresiranim, a to je moguće jedino ukoliko država raspolaze kvalitetnim i obrazovanim kadrovima.

9. INFORMATIZACIJA BH. DRUŠTVA

Bosna i Hercegovina ne smije ostati na margini globalizacijskih promjena, među koje spada i stvaranje modernog informacionog društva baziranog na intenzivnom korištenju znanja i informacija, ali i informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) u svakodnevnom životu. Nadalje, procesi informatizacije i promjene ne smiju se odvijati stihijski, nego je potrebno – koristeći se iskustvom drugih država – te procese usmjeravati i razvijati. Opći svjetski trend jeste sve masovnije i sve brže stvaranje i primjena informaciono-komunikacionih tehnologija.

Razvoj informacionog društva u BiH je naglo prekinut raspadom Jugoslavije i ratom koji je uslijedio. Zastoj u razvoju bio je utoliko dra-

matičniji što se desio u periodu eksplozivnog razvoja IKT-a i njihove primjene na globalnom nivou. Period obnove dao je značajne, mada ne i dovoljne rezultate u ovom domenu.

Tri pojave radikalno utječu na bh. okruženje relevantno za informatizaciju. Prva je veoma brz razvoj IK tehnologije i infrastrukture. Druga je da informaciona revolucija, za razliku od nekih drugih vitalnih promjena, ne trpi ni kratkotrajni pravni vakuum. Ukoliko se praznine pojave, popunjavaju ih sami privrednici kreiranjem SOFT LAW-a, odnosno nekog drugog načina. Treće, očekuje se daljnje proširenje nadležnosti institucija BiH u različitim oblastima društvenog i privrednog života.

Opći trend u svijetu, koji se nezadrživo globalizira, jeste sve masovnije i sve brže stvaranje i primjena informacionih tehnologija. Postindustrijsko društvo se pretvara u informaciono društvo. Ova transformacija se ogleda i u pravu. Primjena IKT-a uzrokuje, s jedne strane, promjenu niza klasičnih koncepata. Rezultati su: prisutnost IKT-a u svim sferama života, a u privredi posebno, neslućena mogućnost pristupa informacijama, naročito javnim, te radikalno proširenje domena slobode. Ovi trendovi su zahtijevali stvaranje posebnih politika, institucija i legislative posvećenih uspostavljanju, održavanju i unapređenju informacionog društva.

Na regionalnom planu za nas je bitna politika EU. Zbog toga navodimo njene najvažnije dokumente:

- Akcioni plan eEUROPE 2002;
- Pripremni dokumenti Akcionog plana eEUROPE 2005;
- Dokumenti Transevropske mreže relevantni za telekomunikacije (čl. 154.-156. Osnivačkog ugovora);
- Članovi 59.-66. Osnivačkog ugovora, koji osiguravaju slobodu pružanja usluga i u oblasti telekomunikacija, uključujući i one koje se daju putem interneta;
- Članovi 81.(85.) i 83.(86.) Osnivačkog ugovora zajedno s regulativom iznimki, koje omogućavaju istraživanje, razvoj i zajedničke poduhvate u istoj oblasti;
- International Market Harmonization, kao dokument koji otvara tržište telekomunikacionih usluga EZ;
- UNCITRAL – Model zakona o elektronskoj trgovini;

- UNCITRAL – Model zakona o međunarodnom prijenosu sredstava;
- UNCITRAL – Model zakona o elektronskim potpisima;
- Jednobrazna pravila i običaji MTK o dokumentarnim akreditivima;
- CMI pravila za elektronske konosmane.

Sagledavanje stanja u ovoj oblasti dozvoljava da se iznesu stavovi o generalnim trendovima u razvoju informacionog društva u BiH. Razumije se da to mora biti učinjeno uz ograničenja koja nameće uopćen pristup.

SBBBiH se zalaže za informatizaciju i internetizaciju Bosne i Hercegovine. Smatramo da je potrebno što hitnije krenuti u realizaciju postojećih dokumenata:

1. Politika razvoja informacionog društva BiH,
2. Strategija razvoja informacionog društva u BiH,
3. Akcioni plan razvoja informacionog društva BiH.

SBBBiH će, također, poduzeti konkretne aktivnosti radi:

4. Uspostavljanja tehničke i tehnološke osnove za razvoj informacionog društva u BiH. Ovakva konstatacija ne isključuje, nego podrazumijeva i zahtjev za daljnjim dinamičkim unapređenjem infrastrukture u ovom domenu.
5. Uspostavljanja organizacija i institucija koje su nosioci općeg razvoja informatičkog društva i kreiranja jednog subjekta koji bi imao regulatornu i koordinacionu ulogu.
6. Donošenja novih propisa koji vode računa o zahtjevima koje postavljaju IK tehnologije prilagođene svjetskim trendovima u primjeni IKT-a i zahtjevima direktiva Evropske zajednice, a posebno harmonizacija sa zahtjevima Evropske unije.

“Ne želimo birokratizaciju već informatizaciju”

II. DRUŠTVENA PITANJA

1. LJUDSKA PRAVA I SLOBODE

Bosna i Hercegovina, kao članica UN-a i Vijeća Evrope, potpisnica je velikog broja međunarodnih konvencija, protokola, sporazuma i drugih dokumenata, te ima dužnost da u zadatim rokovima i na traženje odgovarajućih međunarodnih subjekata, kao i svojih građana i institucija, ispunjava svoje obaveze u vidu redovnog izvještavanja o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

Sistem izvještavanja ima svrhu osiguranje koherentnog okvira unutar kojeg svaka zemlja članica može ispuniti svoje obaveze predviđene međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima kroz koordiniran proces. Izvještavanje o tome čini osnovni element posvećenosti države članice poštivanju, zaštiti i ispunjavanju prava izloženih u sporazumu čija je potpisnica. Ta obaveza i posvećenost posmatra se u okvirima šireg konteksta obaveza Bosne i Hercegovine - da se promovira poštivanje ljudskih prava i sloboda izloženih u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, te da se međunarodnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava osigura njihovo univerzalno i efikasno prepoznavanje, provođenje i praćenje.

Važno je naglasiti i shvatiti da države potpisnice spomenutih međunarodnih dokumenata u pripremi svojih izvještaja proces izvještavanja treba da posmatraju ne samo kao dužnost u ispunjavanju međunarodnih obaveza, nego i kao priliku da preuzmu ukupan korpus zaštite ljudskih prava u okviru svoje nadležnosti u svrhu planiranja i implementacije obaveza iz te oblasti. Na taj način proces pripreme izvještaja nudi priliku svakoj državi potpisnici da:

- sveobuhvatnim analizama usaglasi nacionalno zakonodavstvo i politiku s odredbama relevantnih sporazuma o ljudskim pravima čija je potpisnica;
- prati napredak u jačanju ostvarivanja prava koja se navode u pojedinim sporazumima u kontekstu promoviranja ljudskih prava uopće;
- identificira probleme i nedostatke u svom pristupu implementaciji sporazuma, te da planira i razvija odgovarajuću politiku radi postizanja postavljenih ciljeva.

Posebnu pažnju treba posvetiti rješavanju problema populacije bivših logoraša, te zaštićenih svjedoka na domaćim sudovima i Sudu u Haagu, uz dodatno osposobljavanje domaćih institucija da otkriju sve i dovrše procesuiranje postojećih procesa za zločine iz nesretnog rata u BiH.

S obzirom na trenutnu situaciju po pitanju ljudskih prava i sloboda u BiH, SBBBiH će poduzeti sljedeće konkretne korake i programske aktivnosti:

1. Osigurati neovisnost i nepristranost Ureda državnog ombudsmana.
2. Pojačati napore na osiguranju održivog povratka izbjeglica u svoje domove, osiguravajući im jednako uživanje prava, posebno u području socijalne i zdravstvene zaštite i obrazovanja.
3. Izmijeniti i dopuniti postojeću legislativu, kako bi adekvatno odražavala i implementirala Zakon o jednakosti spolova, te povećati sredstva Agencije za ravnopravnost spolova, kako bi joj omogućila da djelotvorno kontrolira i bori se protiv diskriminacije u području ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.
4. Zalagati se za dosljednu reformu ustavno-pravnog sistema Bosne i Hercegovine putem konzistentne i koherentne primjene građanskog koncepta, nasuprot etničkom konceptu, izraženu kroz historijsku odluku Suda za ljudska prava u Strazburu *Sejdic and Finci v. Bosnia and Herzegovina* (application nos. 27996/06 and 34836/06), koja insistira na dosljednoj zabrani diskriminacije utemeljenoj u članu 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, u vezi s članom 3. Protokola broj 1 (pravo slobodnih izbora) i u vezi s članom 1. Protokola broj 12 (opća zabrana diskriminacije) uz Evropsku konvenciju.
5. U potpunosti insistirati na zaštiti i očuvanju pravnog poretka Bosne i Hercegovine putem usaglašavanja svih zakona s Ustavom BiH i s međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima, kao i usaglašavanjem njihove primjene s međunarodnim obavezama BiH. Mora se osigurati profesionalno funkcioniranje pravosuđa, bez uplitanja i pritisaka sa strane, posebno bez političkih pritisaka. Privrženi smo temeljnom ljudskom pravu na pravedno suđenje u razumnom roku, te potpunom poštivanju prava na adekvatnu pravnu zaštitu ugroženih pojedinaca u pravosudnom sistemu i ravnopravnom pristupu pravosudnom sistemu za sve građane BiH. Savez za bolju budućnost će se svim silama zalagati za zaštitu ljudskih prava prema propisanim

međunarodnim standardima. Osiguranje ove zaštite predstavlja ne samo ustavnu obavezu za sve pravne subjekte u Bosni i Hercegovini, već je i preduslov i instrument za dugotrajnu političku stabilnost naše zemlje. Profesionalno funkcioniranje održivih, djelotvornih i nezavisnih državnih tijela za zaštitu ljudskih prava predstavlja glavni uslov za integraciju Bosne i Hercegovine u euroatlantske institucije. U tom smislu od ključne važnosti jeste postupno, ali konzistentno približavanje (harmoniziranje) bosanskohercegovačkog pravnog sistema *acquis-u* Evropske unije, sve u skladu s obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i prioritetima Evropskog partnerstva (Stabilisation and Association Agreement and the European Partnership priorities).

6. Uložiti sve neophodne napore kako bi se unaprijedila svijest o standardima zaštite ljudskih prava i vladavini prava. Treba osigurati primjenu ovih standarda na svim nivoima vlasti i društva i ojačati državne mehanizme za rješavanje postojećih i potencijalnih problema iz oblasti ljudskih prava. SBBBiH privržen je osnovnim međunarodnim dokumentima koji sadrže priznate standarde zaštite ljudskih prava, a smatraju se sastavnim djelom ustavno-pravnog poretka BiH. To su:
 - a) Evropska konvencija o zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda i njeni protokoli;
 - b) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima;
 - c) Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima;
 - d) Okvirna konvencija o nacionalnim manjinama i
 - e) Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije.
7. Adekvatnu zaštitu ljudskih prava i vladavinu prava moguće je osigurati samo neovisnim pravosuđem, depolitizacijom tijela gonjenja, kao i osiguranjem kvalitetnoga rada sljedećih državnih tijela: Institucije ombudsmena BiH, Komisije za ljudska prava BiH, Ustavnog suda BiH i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.
8. Demokratska i odgovorna tijela gonjenja (policija, državne inspekcije, državne uprave i agencije), kao i nezavisno sudstvo, jesu preduslovi za vladavinu prava i punu zaštitu ljudskih prava. Bjelodano je da su pomaci postignuti u reformi sudstva ograničeni. Neometane

nemoćnom i nesposobnom opozicijom, vladajuće stranke više se trude očuvati svoje baze moći, nego osigurati ljudska prava svojim građanima. Odnosi između građana i države moraju počivati na vladavini prava, a ne vladavini pojedinaca i interesnih grupa.

9. Savez za bolju budućnost poziva na uspostavljanje istinski nezavisnog i nepristranog sudstva, koje će osigurati vladavinu prava u svim krivičnim, građanskim i trgovačkim pravnim stvarima. U ovom kontekstu smatramo da je jačanje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, s jedne, i uspostavljanje Vrhovnog suda na nivou države, s druge strane, glavni prioritet. Vrhovni sud Bosne i Hercegovine konzumirao bi nadležnosti entitetskih vrhovnih sudova, Apelacionog suda Distrikta Brčko, te Suda Bosne i Hercegovine i tako osigurao jedinstvenu primjenu prava, unificiranu sudsku praksu i jednaku zaštitu ljudskih prava na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine.
10. Uviđamo stalnu potrebu za nastavkom međunarodnog nadzora nad reformom sudstva sve dok se ne osigura potpuna profesionalizacija i neovisnost bosanskohercegovačkog pravosuđa od političkih centara moći.
11. Uspostavljanje efikasnih i funkcionalnih državnih institucija samo po sebi nije dovoljno za osiguranje pravne zaštite ljudskih prava i kreiranje klime vladavine prava. Sami građani i zvaničnici u BiH moraju preuzeti odgovornost za svoju budućnost. Savez za bolju budućnost će adekvatnom reformom obrazovnog sistema, putem javnih medija i neposrednim kontaktima, ohrabrivati građane BiH da sami insistiraju na transparentnosti i odgovornosti svojih izabranih zvaničnika. Izgradnja građanskog društva na temeljima proaktivne građanske participacije jeste budućnost BiH kao demokratske i prosperitetne države.
12. Treba donijeti zakon na državnoj razini koji treba propisati i osigurati mehanizme za oduzimanje imovine stečene ili korištene prilikom vršenja krivičnih djela s precizno određenim nadležnostima državnog tužitelja i suda.
13. Za razliku od velike većine zemalja u tranziciji, u Bosni i Hercegovini još nije donijet zakon o lustraciji. Savez za bolju budućnost smatra da treba donijeti ovaj zakon, prema kojem će svi kandidati za zvanične funkcije biti provjereni, kako bi se utvrdilo da li su saradivali ili bili članovi tajnih službi u vrijeme vladavine jednopartijskog sistema.

14. Nadležni organi treba da ubrzaju provođenje Državne strategije za rješavanje slučajeva ratnog zločina, Državne strategije za reformu pravosudnog sektora, te Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu.
15. Pojačati napore u borbi protiv nezaposlenosti kroz posebno ciljane programe, uključujući programe usmjerene na smanjenje nezaposlenosti među mladima, ženama, posebno udovicama nositeljicama domaćinstava, kao i nezaposlenosti među siromašnim i marginaliziranim.
16. Poduzeti djelotvorne mjere kako bi poslodavci poštovali ugovorne obaveze prema svojim uposlenicima, tj. da se uzdrže samovoljnog otpuštanja uposlenika ili neisplaćivanja na vrijeme plaća ili doprinosa za socijalno osiguranje.
17. Osigurati odgovarajuća sredstva iz cjelokupnih resursa za socijalnu skrb, te povećati broj socijalnih radnika, psihologa i drugog kvalificiranog osoblja, kako bi se bolje odgovorilo na specifične potrebe djece bez roditeljske skrbi, udovica nositeljica domaćinstava, osoba s invaliditetom i žrtava trgovine ljudima, posebno žena i djece.
18. Osigurati pravedniju dodjelu postojećih sredstava za socijalnu zaštitu, posebno civilnih žrtava rata, s ciljem smanjenja proturječnosti.
19. Osigurati da žrtve seksualnog nasilja, pretrpljenog za vrijeme agresije na BiH 1992.-1995., dobiju status civilnih žrtava rata i implementirati koherentnu strategiju na državnoj razini, kako bi se zaštitila ekonomska, socijalna i kulturna prava žrtava seksualnog nasilja i članova njihovih porodica, te kako bi se osiguralo sudjelovanje žrtava seksualnog nasilja u svim procesima donošenja odluka koje su u vezi s njima.
20. Osigurati pravo svim građanima, a posebno Romima, na povrat svoje predratne imovine, jamčenje prava zadržavanja stana u zakup stanovnicima romskih naselja, te osigurati odgovarajući alternativni smještaj ili kompenzaciju Romima. Osigurati prestanak s praksom “dvije škole pod jednim krovom” i obezbijediti da se podučava jedan plan i program u svim razredima, bez obzira na etničko porijeklo.
21. Obezbijediti jednak pristup djece, a posebno romske, osnovnom, srednjem i tercijskom obrazovanju, npr. kroz dodjelu stipendija i

refundiranje troškova za udžbenike i troškove putovanja u školu.

22. Poduzimati sve druge mjere i aktivnosti koje Komitet UN-a za ljudska prava bude zahtijevao.

2. POLITIKA PREMA BORAČKOJ POPULACIJI

Oblast boračko-invalidske zaštite uređena je zakonskim propisima koji su doneseni posljednjih nekoliko godina i kojima su obuhvaćene sve kategorije te populacije. Činjenica je da su ti propisi u posljednje vrijeme mijenjani, dopunjavani ili neki čak stavljeni van snage, što je išlo na štetu korisnika boračko-invalidske zaštite. Također, važeći propisi se sve teže provode i implementiraju, pa i sa zakašnjenjima.

U primjeni propisa iz ove oblasti došlo je do nekih devijantnih pojava i zloupotreba, što je za rezultat imalo ostvarivanje prava jednog broja korisnika, koji su na nedozvoljen način pribavili određenu dokumentaciju, po osnovu koje su ostvarili određena prava. Ova pojava izaziva opravdano reagiranje istinskih branilaca i članova njihovih porodica i zahtijevanje da se svima koji su ostvarili neko pravo na nelegalan način, isto što prije uskrati.

Imajući u vidu ulogu i značaj ove populacije u odbrani i očuvanju Bosne i Hercegovine, moraju se učiniti dodatni naponi kako bi ova populacija imala pravedan tretman, a da raspodjela posljedica ekonomske krize, koja je na sceni, bude što pravednija. Posebno se mora voditi računa o očuvanju dostojanstva ove populacije.

S tim ciljem SBBBiH namjerava poduzeti sljedeće konkretne korake i programske ciljeve:

1. Izvršiti izmjene Ustava Federacije Bosne i Hercegovine u dijelu koji definira socijalnu politiku, tako da se boračko-invalidska zaštita više ne tretira kao sastavni dio socijalne zaštite, već odvojeno.
2. Oblast boračko-invalidske zaštite sveobuhvatno i sistemski riješiti kroz jedan zakon i za sve korisnike na prostoru BiH, bez obzira na njihovo sadašnje mjesto boravka.
3. Obezbijediti da se isplate mjesečnih novčanih primanja ove populacije ne dovode u pitanje, te spriječiti njihovo daljnje smanjivanje, a potrebno je obezbijediti da njihov rast bude u skladu s porastom troškova života. Novčana primanja ovih korisnika ne smiju se tretirati kao socijalna pomoć, već kao naknade za posebne zasluge u

odbrani BiH. Da bi se to realiziralo, neophodno je napraviti jedinstven fond.

4. Izvršiti izmjene i dopune Zakona o kontroli korištenja prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite, u dijelu koji definiira pripadnost Oružanih snaga BiH i u potpunosti ga implementirati.
5. Uspostaviti jedinstven registar pripadnika oružanih snaga i korisnika prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite, radi onemogućavanja raznih zloupotreba, kao i korištenja više prava po istom osnovu.
6. Uraditi kvalitetne planove i programe zapošljavanja boračke populacije i članova njihovih porodica.
7. Uraditi kvalitetne planove školovanja i prekvalificiranja ratnih veterana.
8. Konačno riješiti stambene probleme ove populacije kroz kreditiranje njihovih potreba.
9. Zaustaviti trend napada i omalovažavanja lika i djela najzaslužnije populacije za očuvanje i postojanje Bosne i Hercegovine, odnosno sve prethodno spomenute mjere raditi s ciljem vraćanja dostojanstva toj populaciji.

U ovoj oblasti SBBBiH će ostvariti punu saradnju s udruženjima boračkih populacija uz uvažavanje njihovog značaja i specifičnosti. U tom smislu će pratiti i finansijski pomagati projekte ovih udruženja, a posebno one koji se odnose na obilježavanje značajnih datuma i događaja, čuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata, zapošljavanje i sl. Također, potrebno je podržati prijedloge za boljom organizacijom ovih udruženja u smislu njihovog jačanja i objedinjavanja s ciljem ostvarivanja manjeg broja udruženja s boljom organizacijom i efikasnijim radom.

3. OBRAZOVANJE

U oblasti obrazovanja temeljna potreba jeste intenzivniji iskorak BiH u pravcu integracije u evropski prostor obrazovanja, posebno visokog. Evropska porodica država akceptira obrazovanje kao sistem cjeloživotnog razvoja ljudskog potencijala, sistem koji treba da oslobodi i stimulira kreativni potencijal mladih i odraslih tokom cijelog života. Nužno je da osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, utvrđenih u Evropskoj uniji, kao i pet evropskih zajedničkih ciljeva u oblasti obra-

zovanja i obuke, izrastu u potku reformskih zahvata u obrazovanju u našoj zemlji.

Bosna i Hercegovina nema drugog izbora do razvoja kurentne i na dinamičnom znanju bazirane ekonomije, sposobne za održiv ekonomski rast, s višim i boljim mogućnostima za posao i boljom socijalnom kohezijom društva. Bez kvalitetnog obrazovanja za sve, odnosno bez izgradnje i održavanja visokog nivoa znanja, vještina i kompetencija radne snage, osposobljene za kreativne učinke, ne može biti ni kreativne ekonomije, niti ravnopravnog učešća naše zemlje na evropskom i svjetskom tržištu kapitala, roba i rada.

Stoga je nužno izraditi osnovni državni kvalifikacijski okvir, usklađen s Evropskim kvalifikacijskim okvirom za cjeloživotno učenje i Okvirom za kvalifikacije u evropskom području visokog obrazovanja. Kvalifikacijski okvir ima funkciju jakog instrumenta osiguravanja traženog kvaliteta ishoda učenja, odnosno sticanja kompetencija u koje poslodavci imaju povjerenja. Pošto pruža osnovu za uporedivost kvalifikacija u evropskom prostoru, državni kvalifikacijski okvir je jedan od uvjeta za priznavanje naših diploma na cijelom prostoru BiH i u inozemstvu, te za mobilnost radne snage, studenata i profesora unutar Evropske unije.

Kvaliteta visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini ne odgovara potrebama tržišta rada niti je u skladu sa standardima uspostavljenim Bolonjskim procesom i Lisabonskim sporazumom. Stoga je neophodno izvršiti hitnu reformu zakonodavstva u oblasti visokog obrazovanja na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini te to zakonodavstvo dosljedno primijeniti, kako bi naša zemlja postala sastavni dio jedinstvenog evropskog prostora visokog obrazovanja i kako bi se, kada Bosna i Hercegovina postane punopravni član Evropske unije, bosanskohercegovačkoj visokoobrazovanoj radnoj snazi omogućilo ravnopravno učešće u tržišnoj utakmici na jedinstvenom evropskom tržištu rada.

Stoga, neophodno je uskladiti naše zakonodavstvo sa Standardima i smjernicama za osiguranje kvalitete u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG, Bergen 2005. godine), na temelju kojeg su razvijeni Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini. Integracija u Evropski prostor visokog obrazovanja i evropski put bosanskohercegovačke Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete nije moguć bez potpune primjene

ESG-a kao neophodnog preduslova za punopravno članstvo u Evropskoj asocijaciji za osiguranje kvalitete (ENQA) i uvrštavanje na listu Evropskog registra za osiguranje kvalitete (EQAR-a). Navedena integracija podrazumijeva sljedeće karakteristike bosanskohercegovačkog visokog obrazovanja:

1. evropsku prepoznatljivost diploma i kvalifikacijacegovini;
2. mobilnost studenata;
3. mobilnost nastavnog osoblja i
4. slobodnu razmjenu ideja i praksi, slobodan protok ljudi, odnosno radne snage kao jednog od osnovnih elemenata unutrašnjeg tržišta EU.

Kako bi se postigla ova integracija, neophodno je hitno donijeti unificirane propise u sljedećim oblastima:

1. nostrifikacije univerzitetskih diploma;
2. sistemu diplomskog i postdiplomskog studiranja, kao i o definiciji i nazivu izlaznih profila iz sistema nastavnih linija;
3. jedinstvene nomenklature zanimanja i zvanja za jedinstveno bosanskohercegovačko tržište rada;
4. jedinstvene standarde i normative za uspostavu kreditnog sistema (ECTS);
5. osiguranje kvalitete, mobilnosti i internacionalizaciju studiranja putem započinjanja i intenziviranja aktivnosti od Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete BiH;
6. usklađivanje standarda visokog obrazovanja sa zemljama Evropske unije putem jačanje Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete kroz stvaranje pretpostavki za punopravno članstvo u Evropsku asocijaciju za osiguranje kvaliteta (ENQA) i pristup Evropskom registru za osiguranje kvaliteta (EQAR).

Prema prisutnim procjenama, prije svega od inozemnih eksperata, obrazovanje u BiH raspolaže s 5,5% u BDP-u, ali ne daje efekte adekvatne tom visokom procentu, ne samo u smislu izlaznih rezultata nego i obrazovne infrastrukture. Analize ukazuju na nestimulativne sisteme načina finansiranja, što upućuje na potrebu iznalaženja novih modela finansiranja obrazovanja, baziranih kako na ekonomici obrazovanja,

tako i na potrebi investiranja i reinvestiranja u taj sektor. To se naročito odnosi na visoko obrazovanje, čija organizacija prema bolonjskim principima podrazumijeva daleko bolje uslove od postojećih, ali to implicira i ozbiljnu kritičku analizu institucionalne mreže, njenog sadržaja i kvaliteta kadra koji obrazuje.

Kompatibilnost obrazovanja s privredom i svim drugim socijalnim partnerima, te njihovo međudjelovanje, jeste nesporno jedna od glavnih konstanti reforme, što se posebno odnosi na srednje stručno i visoko obrazovanje. Obrazovna statistika, izrađena na osnovi EUROSTAT-a i drugih evropskih i svjetskih statističkih standarda, prioritetan je zadatak u ovom segmentu.

Na državnoj razini do sada je usvojeno pet okvirnih zakona iz oblasti obrazovanja (osnovno i srednje, predškolsko, visoko, srednje stručno, te o agencijama za obrazovanje), ali je njihova realizacija izuzetno spora, čak neke nadležne obrazovne institucije smatraju da ih ti zakoni ne obavezuju. U svakoj državi koja stremi EU je uobičajeno da se zakonska regulativa doraduje, mijenja ili iznova pravi, što ovisi o stepenu i kvalitetu već urađenih integracijskih zadataka.

U početnom periodu nužno će biti insistirati na izvršenju donesenih državnih zakona, te pristupiti izmjenama i dopunama okvirnog zakona o visokom obrazovanju.

U ovoj fazi integracije BiH u EU nužnim se iskazuje izrada i usvajanje državnih zakona o priznavanju inozemnih kvalifikacija i obrazovanju odraslih, kako bi se postavile osnove za izgradnju sistemskog pristupa tim pitanjima i harmonizaciju konkretnih rješenja.

U odnosu na pojedine nivoe obrazovanja, SBBBIH će se zalagati za:

1. Izvršenje odredaba Državnog okvirnog zakona o predškolskom odgoju o obaveznom pohađanju predškolskih programa za svu djecu u godini pred polazak u školu.
2. Povećanje obuhvata djece osnovnim obrazovanjem sa sadašnjih približno 96% na 100% i uspostavljanje mehanizama za sprečavanje napuštanja školovanja; transformacija curriculuma i inicijalnog obrazovanja nastavnika, pri čemu će jedan od aksioma biti – dijete u središtu pažnje; interkulturalno i učenje ljudskih prava, posebno prava djeteta.
3. Povećanje obuhvata djece srednjim obrazovanjem sa sadašnjih 76%

na 90%, uz istovremenu analizu mogućnosti uvođenja obaveznog srednjeg obrazovanja u trajanju od dvije godine; povećan upis u četverogodišnje srednje škole sa sadašnjih 50% na 80%; reforma curriculuma, nastavnih metoda i sistema inicijalnog obrazovanja nastavnika; uvođenje eksterne mature na kraju 4-godišnje srednje škole, koja će istovremeno služiti i kao prijemni ispit za univerzitet; stalna modernizacija sadržaja i metoda srednjeg stručnog obrazovanja i obuke, a na bazi modularizacije planova i programa.

4. Omogućavanje jednakih prava na obrazovanje djeci s posebnim potrebama i djeci s poteškoćama u razvoju, na bazi principa inkluzivnosti u obrazovanju; podrška razvoju nadarene djece i mladih talenata.
5. Reformu pedagoške službe prema standardima koji vladaju u EU; reformu pedagoške dokumentacije; osposobljavanje državne agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje za preuzimanje svojih funkcija. Treba sistemski pripremati preduslove za ukidanje prakse tzv. „dvije škole pod istim krovom“.
6. Povećanje obuhvata visokim obrazovanjem sa sadašnjih 24% na 32%.
7. Reformu i modularizaciju curriculuma i uz njih vezanih ECTS bodova; razvoj sistema praćenja i osiguranja kvaliteta s obavezanim internim evaluacijama univerziteta, a zatim eksternim od Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranja kvaliteta BiH.
8. Stimulaciju upisa na studije prirodnih, tehničkih i tehnoloških nauka.
9. Univerzitete kao mjesta naučnoistraživačkog rada s uspostavljenim sistemom stvaranja naučnoistraživačkog kadra te zaživljen doktorski studij u punoj funkciji interesa nauke i države.
10. Uspostavu Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta i Centra za informiranje i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja kao neovisnih i finansijski samostalnih institucija.
11. Rješavanje aktuelnih problema završenih studenata prema bolonjskim principima, čije diplome ne prepoznaju ni zavodi za zapošljavanje ni poslodavci i uz to imaju različita zvanja, zavisno u kojoj sredini su stekli diplomu, što onemogućava mobilnost unutar BiH, a time i prema EU.

Bosanski jezik i de facto dovesti u ravnopravan položaj s druga dva bh. standarda:

- Postojeći Institut za jezik u Sarajevu kadrovski i materijalno osnažiti, (re)definirati njegove zadatke u skladu s brojnim aktualnim potrebama korisnika bosanskog jezika i priključiti ga Sarajevskom univerzitetu.

- Bosanski jezik dostojno prezentirati u svijetu, a prije svega na stranim univerzitetima, dovesti ga u ravnopravan položaj s hrvatskim i srpskim jezikom odgovarajućim brojem lektorskih mjesta.

- Glavninu naučnoistraživačkog rada iz ove oblasti putem naučno elaboriranih i društveno verificiranih projekata od općeg interesa (npr. izrada pravopisa, gramatike, rječnika i sl.) locirati u Institut za jezik. To znači: odgovarajućim normativima obavezati i univerzitetske profesore i naučne radnike Instituta, da obavezno dio svog radnog vremena provedu u istraživačkom radu u Institutu, odnosno u izvođenju nastave na Univerzitetu, kako bi se neposredno spojile i međusobno provjerile naučna teorija i nastavnička praksa. U okviru ovih projekata nužno je planirati i teme za usavršavanje postojećeg i podizanje novog naučnog i nastavnčkog kadra (izrada magistarskih i doktorskih disertacija).

- Društvenu brigu o nauci općenito, pa i lingvistici, pri izmjeni Ustava, iz kantona prebaciti na federalni, odnosno državni nivo.

- Pri svakom univerzitetu osnovati po mogućnosti institut za jezik i lingvistiku, po ugledu na evropske univerzitete.

4. NAUKA I TEHNOLOGIJA

1. Iako je u prijeratnom periodu Bosna i Hercegovina imala nepovoljnu privrednu strukturu, zbog dominacije bazno-sirovinsko-energetskih grana i sl., ipak je ostvarivala značajna, a u nekim sektorima i vrhunska svjetska dostignuća u nauci i razvoju tehnologija i novih proizvoda. To je bilo moguće zahvaljujući nekoliko sistemski riješenih preduslova:

- solidnom izdvajanju finansijskih sredstava za naučnoistraživačku djelatnost (1,8% bruto domaćeg proizvoda);

- stalnom ulaganju u kadrovske resurse;

- dobroj organizaciji na liniji: fundamentalna istraživanja – primijenjena istraživanja – razvoj;

velikom broju naučnoistraživačkih instituta, samostalnih i u okviru velikih privrednih sistema.

2. Situacija neposredno poslije rata je drastično drugačija, zbog fizičkog uništenja i devastiranja materijalno-tehničkih resursa, odlaska dijela kadrova i sl. Međutim, da rat nije bio jedini uzrok, potvrđuje današnje krajnje porazno stanje naučnoistraživačke djelatnosti u Bosni i Hercegovini. Jedan od ključnih uzroka uništavanja ove djelatnosti nalazi se u privatizaciji naučnoistraživačkog instituta, u kojoj su novi vlasnici apsolutno nekompetentni, kupovali institute, zavode i sl. (i po nekoliko njih) isključivo zbog nekretnina, nastojeći da se što prije riješe dotadašnjih kadrova. U pojedinim oblastima nauke, ako nisu ugušeni, raniji rezultati služe za iznajmljivanje prostora, izgradnju poslovno-stambenih objekata, za pranje novca i sl. Kadrovska osnova u naučnoistraživačkoj djelatnosti danas je gotovo potpuno uništena, a najveći broj preostalih kadrova se “sklonio” na univerzitete, uglavnom privatne, na kojima je kvalitet i obrazovanja i naučnoistraživačkog rada upitan.
3. Najbolji pokazatelji današnjeg nivoa razvoja naučnoistraživačke djelatnosti jesu katastrofalni rezultati u privredi: simboličan broj novih proizvoda i (unapređenja) tehnologija, uska konkurentnost privrede (koju neki stalno “mjere”, a ona stalno pada”), pogoršanje vanjskotrgovinskog deficita i dr. Prema podacima Svjetskog ekonomskog foruma, naša zemlja je na posljednjem mjestu po razvoju ekonomije u zemljama jugoistočne Evrope i centralne Azije. Među osnovnim uzrocima je i uništena naučnoistraživačka djelatnost i nepostojanje interesa novih vlasnika. Nismo čuli da je u bilo kojem preduzeću u Bosni i Hercegovini koje posluje s gubicima angažirana naučnoistraživačka organizacija da se izvede iz poslovne krize. To nisu učinila ni stotine onih koja su direktno (ili putem fondova) privatizirana od pojedinaca, a godinama tonu u sve dublju poslovnu krizu. U konačnici, današnja izdvajanja za naučnoistraživačku djelatnost u Bosni i Hercegovini su sramotno niska i produciraju takvu situaciju u toj oblasti.
4. U traženju izlaza iz (do)sadašnjeg stanja napokon su preduzete određene mjere. Donesen je “Okvirni zakon o osnovama naučnoistraživačke djelatnosti i koordinaciji unutrašnje i međunarodne naučnoistraživačke saradnje BiH” i “Strategija razvoja nauke u BiH 2010-2015 i Akcioni plan”. Kroz prvi dokument osigurat će se sredstva za međunarodnu saradnju iz budžeta na nivou BiH. Sve ostalo

predstavlja samo okvir za dalje sistemsko rješenje finansiranja ove djelatnosti. Prema našem mišljenju, iluzorno je očekivati brzo dostizanje planiranog procenta izdvajanja u Evropskoj uniji za nauku (3% od BDP). Moramo se držati svoje realnosti, svojih šansi i realno ostvarivih ciljeva, a oni su jednim dijelom markirani u navedenoj Strategiji. Iz tog konteksta i vlastitih vizija obnove i razvoja naučnoistraživačke djelatnosti SBBBiH u nastavku fokusira sljedeće:

Bosna i Hercegovina, kao mala zemlja, s otvorenom ekonomijom, svoj prosperitet mora u značajnoj mjeri bazirati na kreativnoj ekonomiji, tj. na ekonomiji zasnovanoj na znanju kao resursu (znanju, vještinama i kompetencijama radne snage), koji po pravilu stvara veće prihode u svakom lancu vrijednosti. Izvorna konkurentnost uveliko zavisi od nivoa naučnoistraživačkog rada, tehnološkog razvoja i kadrova s visokim obrazovanjem. Da bi se što prije stvorila minimalna kritična masa u glavnim segmentima naučnoistraživačke djelatnosti, neophodno je odmah pristupiti provođenju sljedećih strateških opredjeljenja:

- formirati fondove na svim nivoima vlasti iz kojih bi se finansirali naučnoistraživački programi i projekti, a posebno za mlade istraživače;
- formirati regionalne istraživačkorazvojne centre (centre izvrsnosti);
- što prije, a najdalje do 2015. godine, dostići 1% BDP-a za naučnoistraživačku djelatnost;
- najmanje polovinu naučnoistraživačkih troškova formirati iz budžeta na svim nivoima vlasti;
- fokusirati se na primijenjena istraživanja i istraživanja za potrebe poslovnog sektora.

6. SBBBiH će se posebno zalagati za:

- pravno uređenje naučnoistraživačke djelatnosti na svim nivoima vlasti, te uspostavljanje Ministarstva za nauku i tehnologiju u Vijeću ministara BiH;
- uvođenje podsticajnih mjera za povećanje ulaganja i interese korištenja naučnoistraživačkih aktivnosti;
- izmjenu strukture naučnoistraživačkih kadrova-studija u korist tehničkih i privrednih nauka;

- uspostavljanje naučnotehnoloških baza podataka;
- uspostavljanje i dvosmjerne komunikacije te angažiranje domaće mreže i mreže kadrova dijaspore;
- uvođenje i/ili reviziju obaveze naučnoistraživačkog rada kadrova na univerzitetu;
- investiciono-razvojni podsticaj preduzetničkih projekata koji su bazirani na istraživačko-razvojnim rezultatima;
- jačanje izučavanja i položaja jezika u BiH.

5. KULTURA, UMJETNOST I SPORT

1. Osnovno polazište SBBBiH u ovom izuzetno važnom segmentu jesu činjenice: da se na prostoru Bosne i Hercegovine stoljećima miješalo nekoliko civilizacijskih krugova, da na njemu egzistiraju tri osnovne religije bez asimilacijskih pretenzija, da u njoj osim triju konstitutivnih naroda - Bošnjaka, Hrvata i Srba, žive i predstavnici gotovo 20 nacionalnih manjina. To predstavlja afirmaciju kulture različitosti, što je od neprocjenjive vrijednosti za jačanje kohezije i bogatstva u raznolikosti društva, a u uslovima globalizacije neprocjenjiva šansa. Možda je najjača snaga tog obrasca to što ga nisu u dugoj prošlosti uspjeli ukinuti brojni, često i brutalni pokušaji. O njemu se mora voditi računa, kao bazi, pri koncipiranju i implementaciji bilo koje strategije, akcionih programa pa čak i konkretnih projekata razvoja kulture umjetnosti i sporta na svim nivoima administrativnog uređenja u Bosni i Hercegovini. **SPORT KULTURU I UMJETNOST, KAO ŠANSU ZA RAZVOJ I MEĐUNARODNU AFIRMACIJU BiH, TREBA KROZ ODREĐENO VRIJEME PONUDITI SUSJEDNIM DRŽAVAMA U SMISLU ZAJEDNIČKE ORGANIZACIJE ZIMSKIH OLIMPIJSKIH IGARA, S CENTROM U SARAJEVU.**
2. SBBBiH će se boriti na svim nivoima vlasti u BiH da se segment kulture, bilo u širem smislu (kao sredstvo ukupnog društvenog razvoja), bilo u užem smislu (kao cilj i vrijednost po sebi), tretira kao posebna šansa i kao faktor ukupnog razvoja, najmanje u sljedeće tri dimenzije koje se izražavaju kroz: (1) doprinos povećanju znanja i inteligencije, (2) ekonomski i socijalni utjecaj na ukupni sistem vrijednosti i (3) specifični kapital i instrument jačanja autonomije i odgovornosti, od pojedinca do bosanskohercegovačkog društva.

3. Model kulturne politike u Bosni i Hercegovini baziran na opredjeljenjima poštivanja i jačanja kulturnog zajedništva, očuvanju kulturnih specifičnosti Bosne i Hercegovine, jačanju kulturnih utjecaja s Istoka, Zapada i Mediterana i sl., podrazumijeva ulaganje u istraživanje, osvjetljavanje i afirmiranje kulturne tradicije u korist budućnosti.
4. Snažno ćemo se zalagati za obogaćivanje i implementaciju strategije kulturne politike u Bosni i Hercegovini, a posebno kroz sljedeće prioritete, mjere i instrumente:
 - podsticaj zaštiti, rekonstruiranju, restauraciji i promoviranju prirodnog, spomeničkog i graditeljskog naslijeđa u BiH;
 - ulaganje u sadašnjost, odnosno u kreativne i umjetnički nadarene kadrove, kao najveći a najčešće najmanje iskorišteni kapital;
 - proširenje regionalne saradnje, koja bi paralelno s afirmacijom naše umjetnosti i kulture u svijetu skrenula pažnju na jednu drugačiju Bosnu i Hercegovinu;
 - intenziviranje kulturne razmjene i saradnje te jačanje veza u Bosni i Hercegovini s ciljem sinergetskih orijentalnih nastupa prema vani, originalnim idejama i ostvarenjima iz cijele Bosne i Hercegovine;
 - stimuliranje razvoja nacionalnih i vjerskih, kao i kultura nacionalnih manjina;
 - udruživanje međusektorske saradnje svih sudionika kulture, posebno obrazovanja, sporta, turizma.
5. SBBBiH će posebnu pažnju i stimulans razvoju kulture i umjetnosti u Bosni i Hercegovini realizirati zbog toga što u sami vrh prioriteta ovih djelatnosti stavlja (i) njihovu ekonomsku vrijednost i što je uvjerenja da se na ovom širokom području još šire mogu ispoljiti, odnosno implementirati preduzetničke sposobnosti. U ovom kontekstu stvorit će se što povoljniji uslovi za:
 - obezbjeđivanje sredstava u budžetu za (su)finansiranje projekata na nivou Bosne i Hercegovine;
 - stvaranje zakonskih uvjeta za uvođenje poreskih olakšica u kulturi, umjetnosti i sportu;
 - iznalaženje posebnih – dodatnih sredstava za ulaganja u individualnu i masovnu kulturu i umjetnost;

- pronalaženje novih rješenja za veće ulaganje u visokoprofitabilne i visokoestetske proizvođače – stvaraoce u kulturi, koji bi direktno kvalitetom proizvoda (djela) utjecali na imidž Bosne i Hercegovine u svijetu i širi izlazak naše kulture na regionalno i svjetsko tržište;
 - sufinansiranje i stipendiranje mladih talentiranih umjetnika, kako bi se što prije došlo do novih proizvoda u kulturi i umjetnosti, a koje jedino mogu stvoriti umjetnici.
6. SBBBiH će posebnu pažnju posvetiti uspostavljanju najviše mreže i dvosmjerne komunikacije s najširim krugom afirmiranih i dolazećih stvaralaca, spajajući to i s korištenjem kulture i umjetnosti i sporta za privlačenje stranih investicija.
 7. Sport, kao složena javna društvena djelatnost, s izuzetnim utjecajem na sve segmente života, u svakoj zemlji ima izuzetno veliki značaj, ne samo za zemlju nego i za društvo. Činjenica da danas raspoložemo Zakonom o sportu BiH i Nacrtom strategije razvoja sporta u Bosni i Hercegovini jeste dobar polazni osnov za brže unapređenje svih njegovih dimenzija. U uvjerenju da su i Zakon i Strategija urađeni sveobuhvatno i u skladu s Bijelom knjigom za sport i drugim relevantnim dokumentima Evropske unije, na osnovu analize postojećeg stanja u zemlji, međunarodnim standardima i domaćim zakonodavstvom u BiH te dobrom praksom iz drugih zemalja, SBBBiH će se boriti za ostvarivanje svih njenih ciljeva, njeno obogaćivanje i fokusiranje na prioritete, mjere i aktivnosti navedene u nastavku.
 8. Generalni cilj razvoja sporta na svim nivoima u BiH mora biti izgradnja zdravog društva, kroz viziju: postići više, graditi na sportskim uspjesima i održavati sport, a na osnovu razrade i implementacije sljedećih triju strateških ciljeva (stubova):
 - Sport dostupan svima,
 - Prepoznavanje i zadržavanje sportskih talenata,
 - Postizanje i održavanje vrhunskih rezultata u sportu.
 9. U osnovici piramide neophodno je ostvariti najveću moguću masivnost, obuhvatajući djecu i učenike u obaveznim oblicima fizičkog odgoja, a na osnovu ranih selekcija, kroz razna takmičenja stvarati široku bazu takmičara i kritične mase za izbor talenata. Ovakav

pristup ima izuzetne društvene koristi, možda najviše kroz preokupaciju mladih zdravim aktivnostima u školi. U piramidi sportskih aktivnosti do izražaja moraju doći organizatorske i mobilizatorske sposobnosti svih sportskih animatora da implementiraju funkcionalan sistem organizacije klubova, sportova, saveza i drugih formi, koje će omogućiti takmičenja, generiranje vrhunskih sportista i sl.

10. Kao i kultura, i sport ima svoje ekonomske i još više bitne dimenzije koje mogu preokupirati i provući domaće investitore i strani kapital. Bez obzira na to, treba uložiti napore da se te dvije oblasti u svom tretmanu razdvoje. Uz partnerstvo s javnim sektorom i uz sufinansiranje iz budžetskih sredstava nemoguće je ostvariti značajne privredne efekte, izgraditi neophodnu infrastrukturu i druge objekte, stvarajući materijalnu osnovu za ostvarivanje jedne od maksima: što šire preduzetništvo u kulturi i sportu, što šira kultura i takmičenje u preduzetništvu i biznisu. Na ovaj način najpotpunije će se reafirmirati i duh olimpizma kao, vjerovatno, najmanje korištena dimenzija boljeg imidža Bosne i Hercegovine u svijetu.

6. MLADI

Mladi općenito i u Bosni i Hercegovini su osobe od 15 do 30 godina starosti i čine 23% populacije naše zemlje. Stanje u kojem se mladi nalaze u našoj zemlji stavljaju SBBBiH pred velike izazove.

Jedan od osnovnih problema mladih je nezaposlenost (više od 60% mladih je nezaposleno), a tome treba dodati i da je Bosna i Hercegovina jedna od rijetkih zemalja u kojoj ne postoje strateški okvir, državna politika za zapošljavanje mladih, kao ni mehanizmi i tijela za to. Zbog ovog problema javlja se niz drugih od kojih je jedan od gorućih slaba veza između obrazovanja i tržišta rada, te stvaranje velikog broja “neupotrebljivih i nekorisnih kadrova“.

Većina mladih je nezadovoljna obrazovnim sistemom u Bosni i Hercegovini. Prema zvaničnim istraživanjima, spadamo među najlošije po reformi visokog obrazovanja u Evropi, iako imamo najviše ministarstava koja se bave ovim pitanjem (njih čak 12 s direktnim utjecajem i ovlastima). Prosjek studiranja u našoj zemlji je 7 godina, a samo 5% aktivne radne snage ima diplomu. Premda, prema posljednjim podacima, 25.000 mladih s tom diplomom je nezaposleno.

Osim nezaposlenosti i obrazovanja, koji se navode kao dva najveća

problema mladih ljudi, tu je i niz drugih: društvena marginalizacija, zdravstvena i socijalna skrb, pasivnost, stambena i mnoga druga pitanja, koji su doveli do toga da većina mladih želi trajno napustiti Bosnu i Hercegovinu.

Najbolji način za rješavanje nagomilanih problema mladih je uključivanje mladih u proces donošenja odluka. Mladi ljudi mogu izgraditi pozitivne promjene u budućnosti. Oni su nosioci progresivnih tendencija u društvu. Bavljenje politikom nije bauk ili kriminalna radnja, to je odlika modernog i demokratskog društva i zbog toga će se SBBBiH zalagati da što veći broj mladih ljudi aktivno učestvuje u političkom životu.

S ciljem rješavanja nagomilanih problema mladih, Savez za bolju budućnost namjerava poduzeti sljedeće korake:

1. Zapošljavanje mladih

Kreiranje strateških dokumenata države koji će omogućiti zapošljavanje mladih i razvoj preduzetništva kod mladih, kao i uspostavljanje institucije na državnom nivou koja će se direktno baviti ovom temom i imati nadležnost.

Uvezivanje obrazovnih institucija s tržištem rada kroz definiranje nadležnih organa za ovo pitanje (kreiranje adekvatne kvote za upis u skladu s potrebama na tržištu rada uz neuskraćivanje izbora učenika/studenata).

Kreiranje programa prekvalifikacije/doedukacije velikog broja SSS, NKV i KV kadrova koji su danas "neupotrebljivi".

Razvoj obrta, malog i srednjeg preduzetništva, pogotovo među mladim ljudima, može pružiti šansu za otvaranje novih radnih mjesta i pokretanjem proizvodnje kroz osiguravanje olakšica za pokretanje „prvog posla“.

2. Obrazovanje mladih

Pravo na obrazovanje je pravo svakog čovjeka i mora biti dostupno svima, neovisno o dobi, spolu, vjeri, nacionalnosti, društvenom i ekonomskom statusu i rasi, i zbog toga se zalažemo za uvođenje obaveznog srednjoškolskog obrazovanja. Savremeno društvo se iz dana u dan mijenja, a posebno u oblasti obrazovanja, stoga će se Savez zalagati i podržati koncept kreiranja programa cjeloživotnog učenja kroz

neformalno i informalno obrazovanje. Obrazovanje je ključ za ekonomski, socijalni i kulturni razvoj zemlje, a naročito lokalne zajednice. Također, obrazovanje nije potrošnja nego razvojna snaga, stoga se Savez zalaže za veća ulaganja u obrazovnu infrastrukturu, kao i osiguranje standarda radnika u obrazovanju.

3. Zdravstvo i mladi

Narkomanija, alkoholizam, pušenje, zarazne bolesti (AIDS, hepatitis B, hepatitis C) i ekološka onečišćenost, nedovoljna zdravstvena zaštita i neinformiranost sastavni su dio okruženja u kojem živi populacija mladih u Bosni i Hercegovini. Zbog spomenutih problema potrebno je kreirati programe koji će zadržati stručnjake u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, te osigurati adekvatne socijalne programe i kadrove za njihovo provođenje.

4. Kultura i mladi

SBBBiH zalaže se za poboljšanje statusa umjetnika i radnika u kulturi, kao i veću participaciju mladih u kulturnom životu i kreiranju kulturne politike na svim razinama, dostupnost uslova za rad poput prostorija, telekomunikacijskih i drugih potrebnih infrastrukturnih aparata, te veće mogućnosti stipendiranja mladih umjetnika.

5. Sport i mladi

Zalažemo se za veća ulaganja u amaterski sport i rekreaciju, izgradnju sportskih igrališta, plivališta i dvorana, te širenje svijesti o važnosti zdravlja, zdravog pogleda na život i zdravog načina života.

Također se zalažemo za poticanje ulaganja u popularizaciju i razvoj manje atraktivnih sportskih aktivnosti, usvajanje zakona o sportu, te stipendije za talentirane sportiste.

6. Mobilnost mladih

Savez će podržati kreiranje programa za povećanje mobilnosti mladih u našoj zemlji. SBBBiH podržava programe mobilnosti u obrazovanju mladih, koji tim putem dobivaju kvalitetno akademsko obrazovanje, učenje stranih jezika, upoznavanje drugih kultura i brojne druge vještine, koje će nakon učešća u tim programima moći investirati u jačanje kapaciteta Bosne i Hercegovine. Savez će dati potporu za provedbu programa mobilnosti u sklopu EU-a: Youth, Socrates i Leonardo da Vinci te stipendija Marie Curie i stipendija niza drugih država, koji omogućavaju hiljade studijskih posjeta, kurseva strukovnog osposobljavanja, razmjena i kvalitetne edukacije mladih.

7. PORODICA I ODGOJ

Porodica je osnovna ćelija društva, u kojoj se prožimaju uslovljenost društvenim pravilima, normama i vrijednostima, u kojoj se generiraju bitni društveni odnosi svakog društva oličeni kroz: brak, autoritet, ponašanje, sistem vrijednosti, pravila, vjerovanja, tradiciju, kulturu... Zbog toga naš odnos prema porodici mora biti višedimenzionalan i ostvarivati se ne samo kroz uski segment obrazovnih, socijalnih i medijskih djelatnosti i institucija, nego, praktično, kroz sve instrumente društvenog i privrednog sistema.

SBBBiH, u navedenom poimanju porodice, svoj fokus stavlja najprije na njeno ekonomsko jačanje, kao osnov njene samostalnosti i dostojanstva, ali i kao osnov bračne ravnopravnosti i odgovornosti. Tim prije što je porodica u savremenim uslovima sve više sinonim za domaćinstvo, u cijelosti kao potrošačka, a sve više i kao proizvođačka jedinica.

Jačanje uloge porodice, zadržavanje i jačanje njenih brojnih funkcija, samo u nekim dimenzijama moguće je ostvarivati direktno, kroz direktnu pomoć, brigu i sl. Tu brigu i pomoć, prema našem mišljenju, treba da ostvaruju socijalne ustanove, nevladine organizacije i brojne asocijacije, a ključne mjere i aktivnosti jačanja porodice treba da budu sistemski riješene, počev od razvojne i ekonomske politike do obrazovanja i medija.

Sličan odnos SBBBiH ima i prema odgoju, kao izvornoj porodičnoj vrijednosti. Uvriježeno uvjerenje da je za sve današnje pošasti, maloljetnički kriminal pa i ubistva kriva porodica moramo promijeniti i dovesti na pravo mjesto, da za sve navedeno mora biti odgovorna vlast. Svaka porodica može doprinijeti ublažavanju navedenih problema u društvu, ali ih nijedna pojedinačno ne može riješiti.

SBBBiH će posebnu pažnju posvetiti mladim porodicama kao ključnom izvoru nataliteta i razvoja društva u cjelini. U tom kontekstu kreirat će čitav niz sistemskih mjera u brojnim segmentima, kao što su:

- potpunije uređenje odnosa poslodavaca prema mladima;
- ravnopravna odgovornost roditelja u odgoju djece, te uz pomoć specijaliziranih institucija u slučajevima djece s posebnim potrebama, nasilja u porodici i dr.;
- skraćeno radno vrijeme za porodilje i sl.

SBBBiH će ustrajati na jačanju uloge vlasti da se kroz sistemske ekonomske mjere (politiku školovanja, zapošljavanja i dr.), te kroz aktivnosti i mjere socijalne politike dostigne znatno viši nivo i svestranija pomoć porodicama s više djece, djeci s posebnim potrebama i djeci bez roditelja.

U sistemu odgoja, SBBBiH stoji na stanovištu da je ulaganje u predškolsko i školsko obrazovanje najbolja investicija. Otvaranje znatno većeg broja predškolskih objekata, uz zapošljavanje značajnog broja nezaposlenog obrazovnog osoblja, ne zahtijeva nikakva velika ulaganja, a ima tipične ekonomske efekte, a pogotovo dugoročne društvene koristi. SBBBiH će se zalagati za njegovanje suptilnih relacija porodice i religije, akceptirajući činjenice da su vjerska, običajna i kulturna tradicija trajni pratilac porodice i braka.

Odgovarajuću pažnju posvetit ćemo ulozi medija u odgoju posebno mladih, pri čemu smo uvjereni da bi njihovu uređivačku politiku trebalo obogatiti boljim temama od emisija poput raznih „farmi“, „velikog brata“ i sl. U tom kontekstu, na suptilniji način treba „obogatiti“ i ulogu i odgovornost regulatornih agencija.

III UNUTRAŠNJA POLITIKA

Zalažući se za Bosnu i Hercegovinu kao savremenu demokratsku državu utemeljenu na vladavini prava i zaštiti osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, prilagođenu pristupu euroatlantskih integracija, SBBBiH će insistirati na provođenju ustavne reforme od nadležnih tijela i prema na pravu za to predviđenoj proceduri.

U tim okvirima treba dobiti Ustav po mjeri svakog građanina Bosne i Hercegovine, a uvažavajući interese njenih konstitutivnih naroda.

Ustav treba da omogući funkcionalnu državu koja će biti u stanju da donese i u praksi provede sve zakone i niže pravne propise usaglašene s pravnim stečevinama Evropske unije.

SBBBiH će insistirati na provođenju svih potrebnih uslova iz akcionog plana za članstvo u NATO-u.

Također, za normalno funkcioniranje države Bosne i Hercegovine neophodna je njena unutrašnja reintegracija, zašta je osnovni uslov povratak izbjeglih i raseljenih osoba u svoja predratna mjesta prebivanja, pa će SBBBiH uložiti maksimalne napore da se stvore sve pretpostavke za potpuno i održivo ostvarenje zacrtanih ciljeva.

1. USTAVNA REFORMA

Ustav BiH je unikum, jer je jedini ustav u savremenoj zajednici država svijeta koji je sastavni dio Mirovnog sporazuma, tj. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (Dejtonski sporazum). Kao takav, on nije izraz volje bh. puka, već je izraz volje inicijatora i učesnika mirovnog procesa – SAD, Evropska unija, Ruska Federacija, Republika Hrvatska, (u to vrijeme postojeća) Savezna Republika Jugoslavija, te domaćih predstavnika, u ime Republike BiH i RS. Ustav BiH nije donesen u jedinom relevantnom mjestu – parlamentu, i prema jedinjoj, ustavno-pravnoj proceduri – parlamentarnoj proceduri, priznatoj od civiliziranih naroda. Ustav BiH stupio je na snagu na dan (14.12.1995. godine) njegovog potpisivanja u Parizu od navedenih aktera.

Ustav BiH je maksimalno internacionaliziran kako po subjektima njegovog kreiranja (prije svega SAD), tako i u sadržajnom smislu. Naime, prema tom ustavu, izvori domaćeg prava su – opći principi međunar-

odnog prava, a ljudska prava i slobode zajamčene Evropskom konvencijom (EK) o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda nadređena su svakom drugom pravu. Iz toga se može izvesti zaključak da je EK nadređena i samom Ustavu BiH.

Dejtonskim ustavom je BiH konstituirana kao složena država sastavljena od dva entiteta i Brčko Distrikta, a svaki od njih ima svoje nadležnosti u zakonodavnoj, izvršno-upravnoj i sudskoj vlasti. Njena raritetna odlika jeste da su entiteti bitno različito strukturirani. Federacija BiH je složeni entitet, jer u svom sastavu ima 10 kantona, dok je Republika Srpska organizirana kao unitarni entitet, u kojem su sve nadležnosti koncentrirane kod centralnih institucija vlasti. Zbog toga se može reći da je BiH po sebi i unutar sebe složena država.

Prema Ustavu BiH, državne ustavne nadležnosti javljaju se u dva vida – izvorne i prenesene s entiteta na državu, i u tri oblika.

Izvorne nadležnosti BiH postoje u dva oblika: izričito (*expressis verbis*) nabrojane nadležnosti – član III 1. Drugi oblik izvornih nadležnosti BiH postoji u kategorijalnom smislu – nadležnosti potrebne za očuvanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnopravnog subjektiviteta BiH – član III 5. a).

Raspored i odnos ustavnih nadležnosti BiH i njenih entiteta je neupredivo veći i širi u korist BiH. Izvorne nadležnosti države su njen neodvojivi epitet – kvalifikativno i kvalitetno svojstvo, koje je bitno izdvaja iz kliješta entiteta. One su neotuđive i trajne, a mogu biti prenesene samo po volji države BiH na entitete, samo u legitimno i legalno provedenoj ustavno-parlamentarnoj proceduri.

Posmatrano iz tog ugla, izvršavanje tih nadležnosti (*iurisdictiones materiae*), odnosno zakona i drugih propisa, i njene institucije, jesu *conditio sine qua non* (uslov bez kojeg se ne može) opstanka i postojanja BiH, te njene međunarodnopravne komunikacije i uključivanja u sve međunarodne procese i učlanjanje u međunarodne univerzalne i regionalne integracije. Predstavnicima NATO-a i Evropske unije itekako to razumiju.

Ne idealizirajući rješenja Ustava BiH, jer ima i priličan broj loših i problematičnih, ostaje činjenica da, kada su u pitanju izvorne nadležnosti BiH i njihov odnos prema nadležnostima entiteta, sigurno se može reći da one u sebi sadrže sasvim solidna i korektna rješenja.

Međutim, sadašnje stanje stvari s institucijama BiH je takvo da ona

nema političku moć i snagu volje da svoje izvorne nadležnosti u punom opsegu pretoči u zakone i nove institucije za izvršenje tih zakona, tj. nadležnosti.

U skladu s navedenim, a s ciljem što brže i sveobuhvatne reforme Ustava BiH, Savez za bolju budućnost će poduzeti sljedeće korake i akcije:

1. S ciljem da BiH dobije najbolji ustav za svoje stanovnike, SBBBiH će se zalagati da se političkim kompromisom i pregovaranjem, isključivo u Bosni i Hercegovini, u zakonskoj parlamentarnoj proceduri, bez utjecanja izvana, donese Ustav BiH koji će svim građanima garantirati jednakost u ostvarivanju prava.
2. Proces izmjene ustava u skladu s presudom Evropskog suda za ljudska prava (presuda Suda za ljudska prava u Strazburu u slučaju Sejdić-Finci) potrebno je početi neposredno nakon izbora, jer Ustavna reforma je osnovni preduslov da bi BiH mogla postati funkcionalna demokratska država, odnosno da bi se izgradile efikasne institucije koje će u demokratskoj i decentraliziranoj zemlji biti servis svih građana BiH i koje će biti sposobne da ostvaruju svoje zadaće u procesima euroatlantskih integracija.
3. Ustav i zakoni BiH koji će se ubuduće donositi, i svi ugovori zaključeni, ili koji će se zaključiti u ime BiH, bit će vrhovni zakon zemlje, a sudije na svim nivoima sudske vlasti bit će u obavezi da ih poštuju, čak i ako time dolaze u sukob s Ustavom ili zakonima bilo koje druge države.
4. Jednakost građana pred zakonom treba da garantiraju, štite i provode sudovi. SBBBiH će se zalagati da sve pravosudne institucije po hitnim procedurama rješavaju sva pitanja koja se odnose na nepoštivanje ljudskih prava garantiranih Ustavom i međunarodnim konvencijama koje je BiH priznala i ratificirala. (Zaštita nacionalnih interesa treba izaći iz političke sfere i biti isključivo predmet sudskog odlučivanja i to prema posebnim efikasnim sudskim procedurama.)
5. Imajući u vidu da je lokalna samouprava temelj uspješnog funkcioniranja svake demokratske države, te da njezino funkcioniranje treba biti regulirano Ustavom, SBBBiH će se zalagati da lokalna samouprava treba imati svoju autonomiju i da treba biti ugrađena u budući Ustav BiH, prema uzoru na ustave zemalja Evropske unije, u kojima upravo lokalna samouprava ima značajnu

ulogu u rješavanju gorućih problema svojih građana, a da to podrazumijeva da prirodna bogatstva kojima raspolažu općine, kao jedinice lokalne samouprave, i prihodi koji se iz njih ostvaruju treba da budu u isključivoj nadležnosti općina. Svi nivoi vlasti će biti u obavezi da pružaju podršku, kako bi se omogućio ravnomjeran razvoj jedinica lokalne samouprave.

6. Budućim ustavnim uređenjem BiH treba da ima jednog predsjednika i tri potpredsjednika.
7. Ovlasti Vijeća ministara treba da budu proširene i uspostavljene u kapacitetu vlade.
8. Ostvarivanje prava raseljenih lica i povratnika treba da garantiraju sudovi, a predmeti koji se odnose na ostvarivanje prava povratnika da budu prioriteta postupanja sudova na svim nivoima u BiH.
9. Uspostavljanje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine sa 10 sudija, koji su svi državljani Bosne i Hercegovine.
10. Uspostavljanje Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine.
11. SBBBIH će se zalagati da državni nivo vlasti dobije dovoljan broj ovlasti i odgovornosti kako bi BiH bila u stanju ući u ugovorni odnos s Evropskom unijom i osigurati da se preuzete obaveze provedu.

2. ODBRANA I SIGURNOST

Sigurnosni izazovi s kojima se Bosna i Hercegovina susreće, moraju se razmatrati u kontekstu sveukupnih odnosa globalnog okruženja. Izazovi koje donose moderna globalna kretanja uveliko su posljedica narastajućih razlika u nivou ekonomskog i društvenog razvoja; razlika između bogatog i siromašnog dijela svijeta; međunarodni terorizam sa svim svojim oblicima ispoljavanja; stalno ugrožavanje životne sredine, kao i posljedica industrijskog i tehnološkog razvoja; nekontrolirana proizvodnja i prodaja naoružanja, uključujući i oružje za masovno uništavanje (nuklearno i biološko naoružanje); intenziviranje na rasnoj osnovi, etničkoj netoleranciji, ili su proizvod političkih pritisaka u autokratskim i nedemokratskim režimima. Nadalje, tu su izazovi povezani s različitim oblicima organiziranog kriminala, koji potiču trajnu socijalnu i političku nestabilnost u pojedinim državama Regije, što je praćeno općim siromaštvom i širenjem raznih neizlječivih bolesti,

koje ugrožavaju cjelokupnu populaciju.

Posebni izazovi s kojima se susreće Jugoistočna Evropa kao cjelina su: nestabilnost, kao proizvod tranzicijskih procesa prelaska na tržišnu ekonomiju, što je dodatno otežano ekonomskim zaostajanjem ove regije za razvijenim svijetom. Prema svom geostrateškom položaju, ova regija se nalazi na važnim putevima između Evrope i Azije (koji su istovremeno i putevi za transport nafte, plina, ali i ilegalnu trgovinu nauoružanjem, narkoticima, bijelim robljem itd., a ti putevi mogu biti iskorišteni i za tranzit terorističkih grupa i sredstava za izvođenje terorističkih akcija). Ova regija je, u posljednjem desetljeću 20. stoljeća, bila poprište različitih sukoba, koji su ostavili određene ekonomske, psihološke, socijalne i druge posljedice. U ovom području još su prisutna nastojanja za secesijom, autonomijom i neovisnošću određenih etničkih grupa, što uz relativno visoku koncentraciju vojnih kapaciteta ukupno stanje dodatno usložnjava.

Bosna i Hercegovina je kompleksna država, opterećena određenim unutrašnjim problemima, uglavnom izazvanim različitim političkim faktorima, a neki od njih su:

- Zaostali politički i društveni animoziteti, nastali kao posljedica rata od 1992. do 1995. godine, poticani od elemenata koji zagovaraju razne vrste nacionalističkog ekstremizma.
- Spora implementacija Dejtonskog mirovnog sporazuma.
- Problemi političke tranzicije, koji rezultiraju spornim razvojem efikasnih i djelotvornih izvršnih, zakonodavnih i sudskih organa vlasti.
- Problemi tranzicije ka tržišnoj ekonomiji, koji rezultiraju niskim nivoom domaćih i stranih investicija, te pogoduju funkcioniranju sive ekonomije i crnog tržišta; sporost u provedbi procesa privatizacije, tehnološko zaostajanje proizvodnih kapaciteta i neujednačena dinamika rekonstrukcije ratom oštećene infrastrukture.
- Problemi nezaposlenosti, koji su uzrokovali stihijski odlazak visokoobrazovanih mladih ljudi i doprinijeli povećanju općeg siromaštva, društvenog raslojavanja i društvene nestabilnosti; povećani broj materijalno ugroženih među penzionerima i ostalim grupama, kojima je potrebno povećano socijalno staranje.
- Veliki broj nagaznih mina i neeksplozivnih minsko-eksplozivnih

sredstava na teritoriji cijele države, što predstavlja fizičku opasnost za građane Bosne i Hercegovine, a smeta u razvoju poljoprivrede i turizma te stranim ulaganjima.

- Razni ekološki izazovi, uključujući prirodne i tehnološke katastrofe, problemi upravljanja tehnološkim, komunalnim i vojnim otpadom, degradacija obradivog zemljišta i šumskih resursa, zagađenost vode i zraka, te spor razvoj i primjena općeprihvaćenih standarda i konvencija za zaštitu okoliša, također predstavljaju ozbiljnu opasnost po socijalnu, političku i svaku drugu stabilnost Bosne i Hercegovine.

S tim ciljem SBBBiH će se zalagati za sljedeće korake i programske aktivnosti:

1. Zaštita neovisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta.
2. Zaštita ustavnog poretka i njime garantiranih ljudskih prava i sloboda.
3. Razvoj samoodržive ekonomije, kao preduslova svake vrste neovisnosti, stvaranje realnih uslova za poboljšanje životnog standarda građana, te priključenje Evropskoj uniji, kao i najpovoljnijem načinu realizacije ovog prioriteta.
4. Priključenje i pristupanje kolektivnim sistemima sigurnosti, kao realno najpovoljnijem načinu realizacije sigurnosnih prioriteta Bosne i Hercegovine.
5. Demokratska civilna kontrola vojske, uz parlamentarni nadzor.
6. Transparentnost aktivnosti u oblasti odbrane, uključujući planiranje i budžetiranje odbrane.
7. Uravnoteženost snaga i mogućnosti unutar Bosne i Hercegovine.
8. Modernizacija snaga, uključujući razvoj interoperabilnosti, kako unutar Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, tako i s NATO-om.
9. Integracija u euroatlantske kolektivne sigurnosne strukture.
10. Saradnja u oblasti kontrole naoružanja i mjera izgradnje sigurnosti i povjerenja.
11. Izgradnja sistema odbrane, zasnovanog na navedenih principima, čime će Bosna i Hercegovina realizirati ciljeve odbrambenih reformi, na putu od individualne ka kolektivnoj sigurnosti.

12. Oružane snage Bosne i Hercegovine, koje će biti male, dobro opremljene, mobilne, sastavljene od dobro obučениh i motiviranih vojnika te interoperabilne sa snagama NATO-a.

3. VLADAVINA PRAVA

Vladavina prava je jedan od suštinskih elemenata svakog funkcionalnog demokratskog društva, tako i bosanskohercegovačkog. SBBBiH je svjestan da je upravo vladavina prava u BiH ključni predušlov za ekonomski razvoj i prosperitet građana BiH.

Samo pravna država s primarnom vladavinom zakona jeste garant stabilnosti pravnog sistema, a time i temeljna garancija prava i sloboda čovjeka. S tim ciljem SBBBiH će prioritet svog angažiranja za jačanje vladavine prava usmjeriti na transformiranje pravnog sistema BiH u smislu progresivnog usvajanja i implementacije evropskih standarda i evropskog zakonodavstva.

Siromaštvo je direktna i najopasnija posljedica sveprisutnog kriminala i korupcije u svim sferama društvenog života u BiH. Korupcija i kriminal su u ovom trenutku sigurno najveće i najopasnije prepreke za razvoj bh. društva (politički, ekonomski, moralni, kulturni...).

Borba protiv kriminala i korupcije je, ustvari, borba protiv siromaštva i potrebno je početi odlučnu borbu uspostavljanjem i jačanjem vladavine prava u BiH.

S tim ciljem SBBBiH namjerava poduzeti sljedeće konkretne korake i programske aktivnosti:

1. Depolitizacija krivično-pravnog sistema BiH

Da bi se efikasno borila protiv kriminala i korupcije, SBBBiH će stvoriti uslove da policija, tužilaštvo i sudovi – institucije koje čine kičmu krivično-pravnog sistema svake države, imaju nezavistan, samostalan i materijalno adekvatan položaj u društvu.

2. Jačanje finansijske nezavisnosti krivično-pravnog sistema

SBBBiH će unutar budžeta institucija BiH planirati i obezbijediti neophodna sredstva za stvaranje kadrovskih, materijalnih i tehničkih uslova, kako bi sudovi, tužilaštva i policija svoje poslove obavljali nezavisno, profesionalno i u skladu s najboljim praksama Evropske unije.

3. Izgradnja povjerenja u domaći krivično-pravni sistem

Imajući u vidu dugogodišnju podršku sudijama i tužiocima od međunarodnih sudija i tužilaca, SBBBiH će se zalagati da bosanskohercegovačke sudije i tužiocu u svojoj zemlji preuzmu odgovornost u procesuiranju svih krivičnih predmeta.

4. Intenziviranje procesuiranja predmeta ratnih zločina

Imajući u vidu značajne korake koje su u proteklom periodu poduzele domaće pravosudne institucije na preuzimanju pune odgovornosti za procesuiranje ratnih zločina, SBBBiH će se zalagati za efikasnije provođenje Strategije za ratne zločine, poštujući postavljene rokove.

5. Konstituiranje Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine

BiH je jedina zemlja u Evropi koja nema Vrhovni sud. S ciljem konstituiranja vrhovne sudske instance, kao osnovnog preduslova za ujednačavanje sudske prakse jedne države, a time i omogućavanja jednakosti svih građana pred zakonom, SBBBiH će omogućiti uspostavljanje Vrhovnog suda BiH, bez kojeg je integracija BiH u EU teško ostvariva.

6. Uspostavljanje efikasnih mehanizama za oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelima u skladu s postojećim zakonskim okvirom

SBBBiH je uvjeren da zakonodavac treba urediti ovu materiju na način kako to predviđaju relevantne i usvojene konvencije i strategije, a za šta već postoji mogućnost u krivičnim zakonima Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta.

7. Regionalna i međunarodna saradnja

S ciljem borbe protiv najtežih prijetnji koje predstavlja organizirani kriminal potrebno je uspostaviti efikasnu saradnju svih elemenata krivično-pravnog sistema na regionalnom i međunarodnom nivou.

8. Intenziviranje primjene medijacije (mirnog rješavanja sporova)

SBBBiH će se zalagati da se postupak medijacije – vansudskog rješavanja sporova, što više primjenjuje s obzirom na njegovu efikasnost i ekonomičnost. Zakonski i institucionalni okvir za primjenu medijacije je uspostavljen, ali se medijacija još ne primjenjuje u očekivanoj mjeri.

9. Izmjene zakonskog okvira i implementacija Izbornog zakona

SBBBiH smatra da se ključni problemi u Izbornom zakonu BiH odnose

na kašnjenja u provedbi Zakona, neadekvatne mehanizme za blagovremeno otkrivanje nezakonitog bogaćenja izabranih zvaničnika i nepostojanje kontrole tačnosti podataka o imovinskom stanju koje su zvaničnici dužni da podnose CIK-u BiH.

4. POVRATAK IZBJEGLIH I RASELJENIH OSOBA

Aneksom VII Dejtonskog mirovnog sporazuma strane potpisnice su potvrdile svoju opredijeljenost poštivanja prava izbjeglih i raseljenih osoba, posebno prava na povratak, kao i prava na povrat imovine i/ili kompenzaciju.

Iako su, evidentno, postignuti značajni rezultati na realiziranju odredaba Aneksa VII, više od polovine od ukupno 2,2 miliona izbjeglih i raseljenih osoba nije se vratilo svojim kućama, a mnogi od njih još trebaju trajna rješenja.

Nažalost, gotovo 2.700 porodica živi u kolektivnim oblicima zbrinjavanja u BiH i njihov status treba što prije riješiti. Također, više od 45.000 izbjegličkih porodica zvanično je organima BiH izrazilo želju za povratkom u predratne domove. Njihova spremnost na povratak predstavlja obavezu svakoj ozbiljnoj i odgovornoj vlasti u BiH. Povratak izbjeglih i raseljenih je najbolji put funkcionalne reintegracije agresijom i ratom iskidanog tkiva naše zemlje.

SBBBiH, poučen neradom, greškama i lošim iskustvima dosadašnjih stanaka i koalicija na vlasti, želi kreirati novi pristup ovom izuzetno važnom fenomenu našeg društva. Povratak izbjeglih i raseljenih u našoj viziji je moguće realizirati jedino kao samoodrživ povratak kroz projekte ekonomskog razvoja povratničkih regija, koji neće biti ograničavani entitetskim granicama. Ozbiljnim projektima ekonomskog razvoja povratničkih regija moguće je te prostore učiniti atraktivnijim za male i srednje biznise i na njima trajno zadržati povratnike. Iza takvih projekata mora stati država i obezbijediti inicijalni kapital za njihovu realizaciju.

S tim ciljem SBBBiH namjerava naročito poduzeti sljedeće konkretne korake i programske aktivnosti:

1. Na osnovu preciznih i pouzdanih pokazatelja SBBBiH će predložiti aktivnosti za realiziranje programa povratka u periodu od 2010. do 2014. godine, ne ograničavajući pritom rokove za pristup pravima svih onih koji u tom periodu ne riješe svoje interese.

2. Pripremit će hitne reforme pravnog okvira, kojima će se osigurati jednakopravan pristup pravima izbjeglica, raseljenih osoba i povratnika u formalnom statusu i svih onih koji su de facto raseljeni, koje će omogućiti ostvarivanje svih triju prava iz Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma: pravo na povratak, pravo na slobodan izbor mjesta življenja i pravo na naknadu štete u skladu s Aneksom VII Dejtonskog mirovnog sporazuma.
3. Osigurati sredstva za sanaciju uništenih i/ili neuslovnih stambenih jedinica u skladu s propisanim minimumom stambenih uslova za sve one koji ispunjavaju kriterije za dobivanje pomoći za obnovu, uz davanje prednosti najugroženijim osobama:
 - povećanim izdvajanjem u budžetima svih nivoa vlasti u BiH;
 - aktivnim pristupom međunarodnoj i domaćoj donatorskoj zajednici;
 - iz sredstava privatizacijskih fondova.
4. Osigurati sredstva za konačno zatvaranje kolektivnih smještaja, što je nesumnjiv prioritet. Stoga će se osmisliti decidirani i jednoobrazni kriteriji za procjenu posebnih potreba stanara u kolektivnim centrima/alternativnom smještaju, kako bi se definirale dugoročne mjere za postizanje trajnog rješenja. Za konačno zatvaranje kolektivnih centara potreban je transparentan i multidisciplinarn pristup s ciljem osiguranja trajnih rješenja za ljude koji su smješteni u kolektivnim centrima.
5. Osigurati sredstva za stambeno zbrinjavanje osoba u nepovoljnoj socijalnoj situaciji, a to znači paralelno s procesom obnove iznalaziti adekvatna rješenja za stambeno zbrinjavanje i drugih osoba u nepovoljnoj socijalnoj situaciji, za koje se trajna rješenja ne mogu osigurati obnovom njihovih prijeratnih domova, te s tim u vezi razviti novu strategiju pristupa stanovanju u BiH, s posebnim fokusom na socijalno ugrožene kategorije stanovništva po više osnova.

5. SREBRENICA

Općina Srebrenica se nalazi na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine, također i manjeg bh. entiteta - RS. Locirana je u središnjem dijelu rijeke Drine na koju se prislanja u dužini od 42 km, od čega na Peručačko jezero Hidroakumulacije Bajina Bašta u dužini od gotovo 20 km. Gradsko naselje Srebrenice nalazi se u dolini rječice Križevica na 448 m.n.v.

Opasuju ga planinski masivi Sušice. Općina graniči s općinama Bratunac, Milići, Vlasenica, Han Pjesak, Rogatica i Višegrad u Bosni i Hercegovini te opštinom Bajina Bašta u Srbiji. Prije rata u okviru regionalno-teritorijalnog uređenja u Republici Bosni i Hercegovini, Srebrenica je pripadala Tuzlanskom okrugu, a prostire se na 527 km², približno 1% teritorije BiH. Reljef je brdsko-planinski. Po potpisivanju Okvirnog mirovnog sporazuma u Daytonu (SAD) teritorijalno je pripala entitetu Republika Srpska, iako je u njoj živjelo više od 75% bošnjačkog stanovništva, od kojeg je u zločinu genocida na najsvirepiji način ubijeno više od 10.000 osoba.

Prvi pisani historijski spomenici o Srebrenici sežu još iz doba Rimske uprave. Rimljani su formirali rudničko naselje Domavium i proglasili ga svojom kolonijom.

Ljepotu grada i područja općine svojevremeno činili su kulturno-historijski spomenici, zidine i kule iz srednjovjekovne Bosne, Donji i Gornji Srebrenik, Đurđevac, Šubin i dr. Na općinskom području nalaze se 43 lokaliteta sa 815 srednjovjekovnih stećaka.

Prema popisu iz 1991. godine, općina Srebrenica je imala 36.666 stanovnika, koji su živjeli u 19 mjesnih zajednica (81 naselje).

Nacionalna struktura bila je: Bošnjaci – 27.572 ili 75,20%, Srbi – 8.315/22,68%, Hrvati – 38/0,01%, ostali – 742/2,02%.

Demografska slika Srebrenice u periodu 1992.–2010. godine dramatično se mijenjala usljed utjecaja ratnih djestava i poslijeratnih migracija stanovništva.

Danas je teško dati precizniji prikaz demografskog stanja, pošto su predratni stanovnici Srebrenice u različitim statusima diljem svijeta.

Na području općine trenutno je između 10.500 i 11.000 stanovnika, sljedeće nacionalne strukture:

- Srbi: 5.500-6.000, od čega gotovo 2.000 izbjeglih s područja FBiH
- Bošnjaci 4.500-5.000

Izvan BiH Srebreničana je približno 10.000, a na području FBiH između 9.000 i 10.000, te u RS 1.000.

Općina Srebrenica kao lokalna samouprava, uvažavajući njene specifičnosti, domaća i međunarodna pravna akta kao što su:

- Rezolucije 819 i 824 Vijeća sigurnost UN-a, kojima je Srebrenica proglašena zaštićenom zonom, te otuda posebna obaveze Međunarodne zajednice u razvoju i izgradnji demokratije u Srebrenici;
- Stepen zločina u Srebrenici i genocid ‘95. godine nad građanima Srebrenice ZZ UN-a potvrđen:
 - Presudama Međunarodnog suda pravde u slučaju BH protiv Srbije,
 - Haškog tribunala u slučaju protiv zločinca Krstića, te
 - Izvještaj Komisije Vlade RS o utvrđivanju činjenica u i oko Srebrenice u julu 1995., jeste obaveza domaće javnosti za izgradnju demokratske Srebrenice;
- Rezolucije i odluke Evropskog parlamenta, te prije svih SAD i Srbije, a potom i drugih zemalja, domaćih institucija i nivoa vlasti – državne uprave, kojima se jasno osuđuje zločin genocida, zahtijeva neutraliziranje i sjećanje na taj zločin te kažnjavanje počinitelaca;

treba imati svima prihvatljiv poseban ustavno-pravni i ekonomsko-politički tretman, kako bi ona istinski mogla biti centar demokracije i prosperiteta, tolerancije, jedinstva i međusobnog uvažavanja različitosti a ne njihovog sukobljavanja.

Osim izgradnje Srebrenice kao centra demokracije, s ekonomsko-političkog aspekta ona mora imati poseban status kod viših nivoa državne uprave omogućavanjem posebnih olakšavajućih i stimulativnih mjera za područje Srebrenice kroz posebno doneseni Zakon o Srebrenici ili Program za Srebrenicu, kako bi se obezbijedilo poslovno okruženje i ambijent prihvatljivog življenja.

Naročito bi se osiguranjem posebnog statusa trebalo da poprave efekti po lokalnu zajednicu, od korištenja prirodnih resursa, olakšanog pristupa za korištenje zemljišta, posebne fiskalne povoljnosti poduzetnicima, stimulacije kadra, posebne brige za žrtve genocida, posebne-dodatne podrške procesu rekonstrukcije stambenih jedinica i povratnicima do stimulacije brojčanog rasta stanovništva i dr.

Srebrenica je danas, prije svega, mjesto gdje ljudi teško žive, i to samo oni koji moraju, a koje posebno karakterizira:

- demografski kolaps (nepovoljna kvalitativna i kvantitativna struktura ljudskih resursa);

- loša i nedovoljna informacijska pokrivenost područja i građana;
- mali stepen uposlenih;
- neadekvatna i slaba zdravstvena i socijalna zaštita;
- nekorektna upotreba prirodnih resursa;
- nepovoljno poslovno okruženje.

Znamo i vjerujemo da riječi i priče ne mogu promijeniti prošlost, ali sjećanje i pamćenje mogu mijenjati budućnost, kako se više nigdje i nikome ne bi ponovila Srebrenica.

Stoga mi moramo, odnosno treba da govorimo o Srebrenici i genocidu, ne da bismo se svetili i živjeli u prošlosti već da ne bismo zaboravili, a zaborav nam se imperativno nameće.

Pojam Srebrenica mora i treba da bude nacionalna institucija našeg/bošnjačkog sjećanja i pamćenja, a za druge institucionalni okvir za podsjećanje i pamćenje na genocid, kako se nikad, nikome i nigdje više ne bi ponovio.

Srebrenica, osim što je simbol genocida i stradanja, mora, dakle, biti i simbol:

- **pamćenja i podsjećanja,**
- **uzdizanja i razvoja,**

kako bismo mi svi vratili dug i dostojanstvo žrtvama, ali i preživjelima.

Da bi Srebrenica bila simbol sjećanja i pamćenja i istovremeno uzdizanja i razvoja, ona mora producirati dijalog i jedinstvo u kojem će pamćenje, a ne zaborav, biti uslov opstanka.

Srebrenica mora imati vječno sjećanja i pamćenje svih nas, kako bismo budućnost prilagođavali svojim potrebama, da prostor na kojem živimo ne bude tijesan nikome i da imamo međusobna uvažavanja, ma koliko bili drugačiji, različiti, vjerski i politički opredijeljeni.

Mir, tolerancija i suživot jedino su izvjesnost, sve ostalo je samo fikcija.

Nijedan čovjek/osoba, pogotovo intelektualac Srebrenice, Bosne i Hercegovine, Balkana, Evrope i svijeta, nema pravo da ostane indiferentan na stradanje u BiH, a naročito Srebrenici. Tek kada svi pokažemo solidarnost sa žrtvama Srebrenice i kada budemo zajednički tražili da zločinci budu kažnjeni, stvorit ćemo jedno zdravo tkivo koje treba da bude podloga za sretnu budućnost na ovim prostorima.

Aktivnosti se mogu specificirati putem kratkoročnih i dugoročnih mjera.

Kratkoročne mjere:

Sigurnost građana (veći broj angažiranih policajaca Bošnjaka, zapošljavanje Bošnjaka u drugim strukturama policije: komandir Bošnjak, veći angažman svih policijskih struktura BiH, te EUPM-a, EUFOR-a);

Procesuiranje osumnjičenih s liste Radne grupe, Komisije za Srebrenicu Vlade RS;

Formiranje Odjela Tužilaštva i Suda BiH za Srebrenicu;

Zakon o zabrani negiranja genocida;

Zapošljavanje u javnim institucijama i državnim preduzećima povratnika;

Stimuliranje i zapošljavanje neophodnog kadra;

Izmjene zakonâ FBiH (zdravstvena zaštita, boračko-invalidska zaštita);

Izmjene Statuta Općine;

Izrada programa za odobrena sredstva u budžetima BiH, FBiH i dr.

Dugoročne mjere:

Donošenje Zakona o Srebrenici kojim će se definirati poseban status područja ili posebna pažnja za područje, a koji strukturalno bi trebalo da obuhvati i popravi ili ubrza rješavanje određenih pitanja po oblastima kako je naznačeno:

1. ubrza proces suočavanja s prošlošću i dolaska do istine,
2. popravi socijalnu dimenziju stanja i povratka u Srebrenici,
3. revitalizira privredu i omogući intenzivniji razvoj Srebrenice,
4. proširi nadležnosti i ovlaštenja lokalne administracije,
5. omogući sigurno finansiranje i
6. postigne politički konsenzus o Srebrenici.

“Srebrenica mora svjedočiti život, jer samo život, u ime života može pamtiti i opominjati”

IV. VANJSKA POLITIKA

Bosna i Hercegovina kao evropska država, svojim geografskim položajem i historijskim iskustvom duhovnosti i kulture i Istoka i Zapada, predodređena je da bude most saradnje i dijaloga različitih tradicija. U kulturnom naslijeđu građana Bosne i Hercegovine i Istok i Zapad mogu pronaći dio svog identiteta. Zato Bosna i Hercegovina treba da njeguje odnose sa svim zemljama na principima ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja, a posebno sa susjednim zemljama, zemljama stalnim članicama Vijeća sigurnosti UN-a i zemljama Vijeća za implementaciju mira, što ima veliki utjecaj i na stabilnost Bosne i Hercegovine i Regiona. Punopravno članstvo u NATO-u i EU su prioriteti vanjske politike Bosne i Hercegovine. Želju za saradnjom s drugim zemljama, kao i solidarnost u rješavanju globalnih pitanja, Bosna i Hercegovina treba da dokazuje kroz podršku aktivnostima UN-a, OSCE-a, niza regionalnih međunarodnih organizacija, čiji je punopravni član, kao i međunarodnih organizacija gdje ima status posmatrača, kao što je, npr., OIC. S obzirom na gorka iskustva iz posljednjeg rata, Bosna i Hercegovina će se zalagati da i u međunarodnim odnosima bude uvijek borac za zaštitu ljudska prava svakog čovjeka, kao i za dosljedno poštivanje međunarodnih sudova i njihovih odluka.

Posebno mjesto u vanjskoj politici Bosne i Hercegovine treba da ima ekonomska diplomatija, koja treba da našim privrednicima osigura što bolje okruženje za njihove aktivnosti na međunarodnom tržištu ili tržištima drugih zemalja, gdje rade i djeluju, kao i da Bosnu i Hercegovinu učini atraktivnom zemljom za strane investitore. Efikasan koncept ekonomske diplomatije nije moguć bez kadrova koji ga mogu voditi i implementirati. Savez za bolju budućnost će napraviti reviziju kadrova i u Ministarstvu vanjskih poslova Bosne i Hercegovine i u diplomatsko-konzularnim predstavništvima u svijetu, koji se bave ekonomskom diplomatijom. Ocjenjivanje rada diplomata, njihovo napredovanje, širenje mreže diplomatsko-konzularnih predstavništava, bit će prvenstveno vrednovano prema uspjehu u radu ekonomske diplomatije, jer su rezultati rada u ovoj oblasti vrlo konkretni i egzaktno mjerljivi. Dio koncepta ekonomske diplomatije moraju, prema našoj viziji, biti interesorni i multidisciplinarni timovi, koji će raditi na godišnjim planovima rada ekonomske diplomatije.

Savez za bolju budućnost će uvesti u vanjsku politiku novinu, a to su

jaki i snažni instrumenti politike kulturne saradnje s drugim državama, pri čemu će se umjetnicima i predstavljaju Bosne i Hercegovine u ovom smislu poklanjati dužna pažnja. Politika kulturne saradnje, razmjenjene kulturnih vrijednosti je do sada zanemarivana kao komponenta vanjske politike Bosne i Hercegovine. Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine smatra da saradnja u oblasti kulture predstavlja neiskorišteni oblik kreiranja i popravljaju imidža Bosne i Hercegovine na najefikasniji način. Ambasade Bosne i Hercegovine moraju biti podrška nastupima naših umjetnika i afirmaciji kulturnih vrijednosti naše zemlje širom svijeta.

Stav Saveza za bolju budućnost o ovom pitanju je jasan:

Neka najbolje iz Bosne i Hercegovine predstavljaju najbolji

Da bismo odgovorili navedenim prioritetima, Savez za bolju budućnost će se zalagati za jačanje institucionalnog položaja Ministarstva vanjskih poslova, prije svega donošenjem Zakona o vršenju vanjskih poslova, koji još nije usvojen, iako je prošlo 18 godina od osnivanja ove institucije. Na taj način će se stvoriti pravni okvir za rad Ministarstva vanjskih poslova, tj. ojačati Ministarstvo kao institucija za organiziranje, usmjeravanje, monitoring i evaluaciju diplomatskih aktivnosti na provođenju vanjske politike u tri smjera akcija: afirmacija, promocija i zaštita interesa države i građana Bosne i Hercegovine u inozemstvu. Kroz strategiju djelovanja potrebno je jasno identificirati vanjskopolitičke ciljeve, kako bi Ministarstvo vanjskih poslova imalo ozbiljniji angažman u procesu reformi s ciljem snažnijeg prisustva Bosne i Hercegovine na međunarodnoj sceni i uključenja u euroatlantske strukture.

1. NATO

Posebno mjesto u izgradnji vanjske politike i sigurnosti Bosne i Hercegovine svakako zaslužuje pitanje euroatlantskih integracija. U tom smislu sa sigurnošću se može reći da pitanje punopravnog članstva u NATO-u jeste ključni prioritet vanjske politike BiH u ovom historijskom trenutku.

Opća sigurnost i zaštita od vanjske agresije pretpostavka je razvoja i napretka svakog društva i države. Integracije BiH u Evropsku uniju je iluzorna bez prethodnog integriranja u NATO. NATO ima centralnu ulogu u očuvanju stabilnosti i sigurnosti u Evropi. Kao punopravna članica NATO-a Bosna i Hercegovina postaje potpuno zaštićena od

vanjske agresije, jer bilo kakav atak na našu zemlju zahtijeva hitnu reakciju svih zemalja članica NATO-a, što je vrlo kvalitetna garancija sigurnosti.

Punopravno članstvo u NATO-u će sigurno dati i novi kvalitet ekonomskom životu Bosne i Hercegovine, a što se, prije svega, ogleda u prilivu stranih ulaganja kao ključnom faktoru daljeg rasta i razvoja bh. ekonomije. Statistike su pokazale da su sve manje razvijene zemlje nakon pristupanja NATO-u povećale iznos stranih investicija za blizu 40%.

U skladu s navedenim, Savez za bolju budućnost ističe da je naš prvi prioritet vanjske politike PUNOPRAVNO ČLANSTVO U NATO-u, te će se založiti za hitno ispunjavanje svih postavljenih uslova za ostvarenje tog cilja.

2.EVROPSKE INTEGRACIJE

Savez za bolju budućnost smatra da će ciljeve svoje politike ostvariti puno efikasnije ako Bosna i Hercegovina bude punopravna članica Evropske unije. Bosna i Hercegovina treba da osigura bolju budućnost za svoje građane u okviru Evropske unije, koju vidimo kao sigurno i stabilno okruženje u kojem naša zemlja može ostvariti politički i ekonomski progres te se mnogo efikasnije suočiti s izazovima koje nosi globalizacija i igrati mnogo značajniju ulogu, nego da to radi kao usamljena zemlja, na periferiji, ugušena u vlastitim problemima i izolovana od važnih dešavanja u savremenom svijetu u kome živimo.

Evropska unija nudi okruženje visokog socijalnog standarda, koncept građanina Evrope, kvalitetno obrazovanje, velike mogućnosti za zapošljavanje, visoke standarde zaštite okoline u kojoj živimo i, što je možda najvažnije, okruženje vladavine zakona i poštivanja ljudskih prava za svakog čovjeka. Međutim, želja za zajedničko dobro zamijenjena je borbom za neostvarenim prioritetima iz prošlosti te je napredak u provođenju reformi u vezi s BiH u EU u budućnosti vrlo ograničen, i sadašnjim vođenjem i neostvariv. Ne postoji minimalan konsenzus o glavnim reformskim prioritetima, s tendencijom da se unazade ranije dogovorene reforme. Neophodna je zajednička vizija o pravcu kretanja zemlje, kako bi institucije funkcionirale dobro, kako bi se stvorile funkcionalnije i efikasnije strukture u državi i kako bi se o međunarodnim pitanjima i pitanjima u vezi s Evropskom unijom govorilo jednim glasom.

Savez za bolju budućnost će voditi realnu i ozbiljnu politiku u smislu približavanja Evropskoj uniji, koja treba da što prije doprinese međunarodnom ugledu i prosperitetu naše zemlje i omogući bolji život bh. građana. Bosna i Hercegovina treba da dobije jednu adresu koja razgovara s EU, strategija razvoja Bosne i Hercegovine treba da bude u potpunosti harmonizirana s evropskim putem Bosne i Hercegovine, u kojoj će administracija, koja sada diže međunarodne kredite da bi prehranila samu sebe, biti efikasno oruđe, motor za ubrzanje evropskog puta, jer natjecanje za pristupne fondove, kao i mnoge druge pogodnosti u Evropskoj uniji, nije ništa drugo nego natjecanje administracija država članica, pri čemu efikasnija administracija nosi i veći dio kolača svojoj zemlji. Administracija Bosne i Hercegovine na svim nivoima mora postati sposobna da odgovori ovim izazovima u dramatičnim okolnostima u kojima ćemo se naći.

Savez za bolju budućnost će s ciljem ubrzanja ispunjavanja obaveza radi pristupanja EU poduzeti sljedeće mjere i aktivnosti:

1. Izgraditi partnerski odnos s EU baziran na povjerenju i zajedničkoj želji za nastavkom procesa proširenja, kako bi ispunila preuzete obaveze iz SAA, kao i ostale zahtjeve tranzicije BiH u članstvo EU.
2. Hitno uspostaviti neophodne strukture za korištenje IPA programa.
3. Donijeti efikasne mjere za uspostavu vladavine prava i borbe protiv kriminala i korupcije.
4. Usvojiti mjere iz oblasti ekonomije, povećanja izvoza, kompetitivnosti ekonomije, smanjenja nezaposlenosti.
5. Uvrstiti obrazovanje po mjeri modernog čovjeka i zahtjevima modernog tržišta među reformske prioritete.

3. DIJASPORI I ISELJENIŠTVO

Prema najsvježijim podacima, u dijaspori živi blizu 1,3 miliona naših građana, što predstavlja više od četvrtine ukupnog stanovništva. Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine bh. dijasporu smatra jednim od najvrednijih resursa Bosne i Hercegovine, koji se osipa jer se gotovo 5% državljana Bosne i Hercegovine koji žive u inozemstvu već ispisalo iz bh. državljanstva. Svaka uređena država čija četvrtina stanovništva živi van domovine razvija posebne strategije odnosa prema dijaspori, a sve s ciljem da ne izgubi ovaj vrijedni resurs u globalnom procesu asimilacije.

Novčani transferi naših građana iz dijaspore, koji se procjenjuju na blizu 2 milijarde US dolara godišnje, predstavljaju vrlo značajnu i stabilnu stavku u bruto društvenom proizvodu BiH. Finansijski resursi naše dijaspore mogli bi predstavljati značajan investicijski izvor za razvoj naše zemlje, ali do sada, nažalost, na tome ništa nije rađeno.

SBBBIH će pitanje dijaspore tretirati kao jedno o najvažnijih pitanja BiH, a posebno će poduzeti konkretne mjere i aktivnosti na:

1. Institucionalnom povezivanju naših građana s matičnom zemljom.
2. Hitnom formiranju i zakonskom uspostavljanju Ministarstva za dijasporu BiH.
3. Pravnom reguliranju dvojnog državljanstva naših građana u dijaspori.
4. Kreiranju pravnog okvira za poreske olakšice za našu dijasporu koja želi investirati u bh. privredu i radi svog povratka.
5. Pravnom reguliranju pitanja priznavanja diploma koje su bh. državljani stekli u inozemstvu.
6. Pravnom reguliranju pitanja uvezivanja radnog staža bh. dijaspore.
7. Osnivanju i uspostavljanju kvalitetnih dopunskih škola u inozemstvu i unapređenju saradnje obrazovnih sistema BiH i drugih država.
8. Poboljšanju usluge u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine u svijetu za naše građane koji žive vani.
9. Pravnom reguliranju mogućnosti glasanja putem interneta ili glasanja na licu mjesta po izdavanju kartona za glasanje, kako je zakonski uređeno i uobičajeno u EU zemljama.
10. Unapređenju informiranja bh. građana u inozemstvu uvođenjem satelitskog programa državne televizije.
11. Rješavanju svih drugih pitanja važnih za bh. dijasporu.

4. REGIONALNA SARADNJA I ODNOSI SA SUSJEDNIM ZEMLJAMA

Razvoj regionalne saradnje je u najboljem interesu svih zemalja Zapadnog Balkana i princip koji ima najveći značaj za njihovu političku stabilnost, sigurnost i ekonomski razvoj. Zemlje Zapadnog Balkana, u

koje spadaju Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Republika Makedonija, Srbija, Crna Gora i Kosovo, prihvatile su princip regionalne saradnje na Samitu Evropska unija – Zapadni Balkan, u Zagrebu 2000. godine i u Solunu 2003. godine. Na ovaj način regionalna saradnja je postala kamen temeljac procesa stabilizacije i pridruživanja, političkog okvira koji Evropska unija provodi u zemljama Zapadnog Balkana i koji nudi zemljama u ovoj regiji mogućnost članstva u Evropskoj uniji nakon što ispune sve potrebne uslove. Regionalna saradnja među zemljama Zapadnog Balkana predstavlja ključni element procesa stabilizacije i pridruživanja. Konstruktivna regionalna saradnja se posmatra kao indikator koji pokazuje spremnost zemalja Regije za integraciju u Evropsku uniju.

Jačanje regionalne saradnje u Jugoistočnoj Evropi ima ogroman značaj za razvoj cijele ove regije i predstavlja važan kriterij evropskog kursa zemalja Zapadnog Balkana, bez obzira na različite faze prepristupnog/pristupnog procesa u kojem se nalaze zemlje Regije.

Regionalna saradnja na Zapadnom Balkanu ima tri osnovne dimenzije: političku, ekonomsku i sigurnosnu. Politička, ekonomska i sigurnosna dimenzija, zbog kojih je regionalna saradnja među zemljama Zapadnog Balkana od izuzetne važnosti, međusobno su usko povezane. Kao primjer može poslužiti činjenica da su regionalna stabilnost i sigurnost preduslovi za ekonomski razvoj koji, opet, povratno osigurava stabilnost i sigurnost Regije.

Bez saradnje i razvijanja dobrih odnosa sa susjednim zemljama nema stabilnog i dugoročnog mira ni u Bosni i Hercegovini ni u Regionu. Zbog toga je neophodno što prije deblokirati rješavanje otvorenih pitanja i krenuti u razvoj dugoročne saradnje.

SBBBIH će se u oblasti regionalne saradnje i odnosa sa susjedima posebno zalagati za:

1. Rješavanje otvorenih pitanja sa susjedima: sporazumi o granicama, sporazumi o imovinskim odnosima.
2. **Ekonomski i socijalni razvoj:** regionalna trgovina, promocija i privlačenje direktnih stranih ulaganja.
3. **Razvoj infrastrukture:** izgradnja putnih i željezničkih koridora, energija, okoliš, civilna avijacija, informaciono-komunikacione tehnologije.

- 4. Pravdu i sigurnost:** borba protiv organiziranog kriminala i korupcije, uključujući saradnju kroz Regionalni centar za borbu protiv međugraničnog kriminala (SECI) i kroz Europol, borba protiv ilegalne migracije i trgovine ljudima, integrirano upravljanje granicama, saradnja policijskih snaga i pravosudnih institucija u Regiji, provođenje reformi u oblasti sigurnosne politike, vojna saradnja, kontrola lakog naoružanja, jačanje civilne kontrole nad oružanim snagama.
- 5. Izgradnja ljudskih i institucionalnih kapaciteta:** obrazovanje, istraživanje i nauka, jačanje administrativnih kapaciteta i podrška reformi javne uprave u zemljama u Regiji.
- 6. Međugranična saradnja:** saradnja susjednih zemalja u oblasti ekonomije i socijalne politike, umrežavanje, povezivanje nevladinog sektora u zemljama u Regiji, međugranična saradnja između zemalja Zapadnog Balkana, kao i zemalja Zapadnog Balkana i zemalja EU.

5. UJEDINJENJE NACIJE I VIJEĆE EVROPE

Bosna i Hercegovina je 22. maja 1992. godine postala punopravna članica Ujedinjenih nacija, što je u najtežim trenucima za našu zemlju bila veoma važna potvrda njene državnosti. Tim prijemom Bosna i Hercegovina je prihvaćena kao punopravni član porodice država organiziranih u Ujedinjene nacije. Zato je Bosna i Hercegovina ponosna na ovo članstvo i nastaviti će davati svoj doprinos jačanju uloge Ujedinjenih nacija, koje jedine mogu da odgovore globalnim izazovima, za koje je potrebna sinhronizirana aktivnost svih država.

Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine smatra da su među najvećim opasnostima za svjetski mir glad i siromaštvo i zato se najsiromašnijim zemljama mora pomoći u njihovom ekonomskom razvoju i dostizanju socijalnog standarda dostojnog čovjeka.

Vijeće Evrope, koje je osnovano 1949. godine, ima centralnu ulogu u zaštiti ljudskih prava u Evropi. Od kluba demokratija Zapada, Vijeće Evrope je preraslo u istinsku panevropsku instituciju, čije članice nisu samo Bjelorusija i Kosovo. Ideal ove evropske institucije je istinski demokratska Evropa u kojoj će se poštivati ljudska prava, unaprijediti pluralna demokratija i vladavina prava. Posebno društvima u tranziciji u Istočnoj Evropi Vijeće Evrope je pomagalo i pomaže da izvrše potrebne političke, pravne i ustavne reforme u izgradnji istinski

demokratskog društva. Evropski sud za ljudska prava je posljednja nada za afirmaciju ljudskih prava za 800 miliona građana u 47 evropskih zemalja, koje su članice Vijeća Evrope. Bosna i Hercegovina je, također, članica Vijeća Evrope i zbog nesposobnosti da se stranke koje su trenutno na vlasti dogovore o bilo čemu, pa tako i provođenju odluke ovog Suda u slučaju „Sejdić i Finci protiv BiH“, Bosna i Hercegovina će napraviti presedan i postati jedina članica Vijeća Evrope koja ne provodi odluku Suda za ljudska prava, što može imati velike posljedice, jer se ovakvo ponašanje tumači kao kršenje sporazuma koje je Bosna i Hercegovina potpisala i izbjegavanje obaveza koje iz tih sporazuma proizlaze. Između ostalih, ovdje se radi i o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, a izbjegavanje obaveza iz ovog sporazuma ozbiljno ugrožava evropski put Bosne i Hercegovine.

6. ODNOSI S ISLAMSKIM SVIJETOM

Sarađivat ćemo i graditi prijateljske bilateralne odnose sa zemljama Organizacije islamskih zemalja (OIC), posebno pokušavajući da uspostavimo što jače partnerske odnose u svim oblastima, a naročito u oblasti ekonomije. Bosna i Hercegovina je trenutno posmatrač u OIC-u i zalagat ćemo se da postanemo punopravni član ove organizacije.

REZOLUCIJA O EKONOMSKIM PITANJIMA

Sarajevo, juni 2010. god

REZOLUCIJA O EKONOMSKIM PITANJIMA

Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine zalaže se za tržišnu privredu zasnovanu na razvoju integralnog tržišta robe, usluga, novca, kapitala i rada, na pluralizmu vlasničkih odnosa uz dominantnu ulogu privatog vlasništva.

Privredu zasnovanu na ekonomskoj motivaciji poduzetnika, menadžera i radnika, na općem i jednakom pravu konkurencije, otvorenu prema utjecajima svjetskog tržišta, te efikasnoj zaštiti imovine i ekološkoj sigurnosti građana.

Uspostava i funkcioniranje jedinstvenog tržišta na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine osnovna su pretpostavka za razvoj i zaštitu domaće proizvodnje i otvaranje prema tržištima drugih zemalja, odnosno uspješno uključivanje u procese globalizacije tržišta u svijetu.

SBBBiH se zalaže za strategiju razvoja Bosne i Hercegovine na bazi izvozno orijentirane privrede u kojoj će dominirati privatni kapital, uz jačanje finansijskog sektora i makroekonomske stabilnosti, stvaranje poslovnog ambijenta za domaća i strana ulaganja, te osiguranje vladavine prava uz efikasne mehanizme za borbu protiv korupcije i kriminala, što će doprinijeti povećanju zaposlenosti stanovništva i realizaciji zadataka iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom.

Ekonomska politika

1. Održavanje stabilne monetarne politike, što podrazumijeva punu podršku radu CBBiH.
2. Stvaranje preduslova za izmjene sistema direktnih poreza, koji bi omogućili olakšice za privrednike i zaposlene te progresivno oporezivanje većih primanja i plaća.
3. Stimuliranje razvoja izvozno orijentiranih sektora i grana privrede (drvena, tekstilna, metaloprerađivačka, farmaceutska, industrija kože i obuće, elektroindustrija, kompleks namjenske proizvodnje, građevinarstvo, turizam i novi proizvodi).
4. Razvoj jedinstvenog sistema infrastrukture u oblasti energetike,

telekomunikacija, cestovnog i željezničkog saobraćaja jeste zajednički interes svih u Bosni i Hercegovini, te se zajedničkim definiranjem prioriteta i optimalnom realizacijom projekata mogu postići veliki sinergetski efekti.

5. Jačanje institucionalnog okvira kao osnovnog preduslova za dobar poslovni ambijent, što se ogleda u razvijanja pravnog sistema s ciljem zaštite privatne svojine, zaštite licenci, autorskih prava, itd.
6. Obezbjediti da se stečajni postupci vode u svrhu ozdravljenja firmi, a ne njihove likvidacije.

Politika zapošljavanja

1. Stvaranje pretpostavki za pokretanje i razvoj malih i srednjih preduzeća i otvaranja novih radnih mjesta.
2. Uvođenje poreske olakšice s ciljem stimuliranja novog zapošljavanja.
3. Smanjivanje stope poreza i doprinosa na plaće.
4. Prioritetno zapošljavanje mladih nezaposlenih osoba.
5. Obavezno podsticanje i davanje povlastica preduzećima koja vrše prvo zapošljavanje visokoobrazovanih kadrova.

Socijalna politika

1. Uključivanje socijalno isključenih kategorija u tržište rada, kroz razvijanje sistema podrške socijalnom preduzetništvu, programe samozapošljavanja na poreske olakšice i druge poticajne mjere, podsticaj aktivnog traženja posla.
2. Jačanje mehanizma socijalnog dijaloga uvođenjem mehanizma javnog i privatnog partnerstva u finansiranju socijalnog uključivanja.
3. Upostavljanje mehanizma monitoringa i praćenje položaja različitih grupa porodica s djecom koje su u riziku socijalne isključenosti.
4. Zaštita stečenih penzionih prava, kroz zadržavanje postojećih oblika obaveznog invalidskog osiguranja, postepeno usklađivanje minimalnih penzija s evropskim standardima, definiranje penzionih prava poljoprivrednika i slobodnih zanatlija.

Zdravstvena politika

1. Osiguranje univerzalnog pristupa zdravstvenoj zaštiti, jedinstvene preventivne zaštite, jedinstvene evidencije i prevencije bolesti koje predstavljaju najveće probleme u zdravstvu, te korištenja prava zdravstvene zaštite za sve kategorije stanovništva bez diskriminacije i sl.
2. Omogućavanje da sve osobe s teškim invaliditetom imaju pravo na direktno zdravstveno osiguranje.
3. Uvođenje shema koje uključuju minimum standarda u zdravstvenoj zaštiti, osnovni paket zdravstvenih usluga, jednostavan i transparentan sistem naplate za međuentitetsko osiguranje koji će biti u stanju da usaglasi razloge u nivou razvoja ekonomije i prihoda.
4. Zakonsko uređivanje jasnih odnosa između javnog i privatnog sektora u zdravstvu, uz startno osiguranje jednakih uvjeta obavljanja djelatnosti, te stvaranje uvjeta za ravnopravnu konkurenciju među ponuđačima zdravstvenih usluga i slobodan izbor od pacijenata.
5. Vršenje neophodne reorganizacije i racionalizacije mreže zdravstvene zaštite i zdravstvenih kapaciteta uz provođenje jasnije podjele rada (ponude usluga), posebno između ustanova primarne i sekundarne strategije zdravstvene zaštite.

Privatizacija

1. Neophodno je provesti sveobuhvatnu analizu rezultata i posljedica dosadašnjih provedenih procesa privatizacije, uključujući i reviziju ovog procesa.
2. U posebnoj fokusu analize i revizije privatizacije treba da se nađu sve one privatizacije gdje nisu ispoštovani ugovori o privatizaciji i koje nisu provedene transparentno i legalno, a potrebno je i tražiti poništenje svih privatizacija koje su vršene u periodu agresije na BiH.
3. Privatizaciju preostalih strateških preduzeća treba provoditi na osnovu posebno donesenih zakona postepeno u funkciji strateško-razvojnih ciljeva (pokretanja velikih infrastrukturnih i profitabilnih projekata) i formiranja novih razvojnih programa, kao i programa zapošljavanja.

Ruralni razvoj i poljoprivreda

1. Osnovati Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja na državnom nivou.

2. Usvajati programe razvoja ruralne infrastrukture u svim lokalnim zajednicama, uključujući i programe javnih radova.
3. Donijeti programe razvoja tržišne poljoprivredne proizvodnje na svim nivoima (općina, kantoni), radi prestrukturiranja postojeće, pretežno naturalne, u tržišnu i poljoprivrednu proizvodnju.
4. Donijeti razvojni program poljoprivrednih gazdinstava (porodičnih farmi i zadruga) koje bi na raspoloživom poljoprivrednom zemljištu i proizvodnim kapacitetima organizirale tržišnu poljoprivrednu proizvodnju u skladu sa strateškim opredjeljenjima.
5. Uspostaviti organizacije i institucije koje su nosioci općeg razvoja informatičkog društva i kreiranje jednog subjekta koji bi imao regulatornu i koordinacionu ulogu.

Energetska efikasnost i ekologija

1. Usvajanje energetske strategije na nivou Bosne i Hercegovine.
2. Stvaranje institucionalnog okvira za početak primjene Kyoto Protokola.
3. Zakonsko reguliranje sektora obnovljive energije i energetske efikasnosti.
4. Potpuno implementiranje mjera i strategija definiranih NEAP-om BiH.

Informatizacija BiH

1. Uspostavljanje tehničke i tehnološke osnove za razvoj informacionog društva u BiH. Ovakva konstatacija ne isključuje, nego podrazumijeva i zahtjev za daljim dinamičkim unapređenjem infrastrukture u ovom domenu.
2. Uspostavljanje organizacija i institucija koje su nosioci općeg razvoja informatičkog društva i kreiranje jednog subjekta koji bi imao regulatornu i koordinacionu ulogu.
3. Donošenje novih propisa koji vode računa o zahtjevima koje postavljaju IK tehnologije prilagođene svjetskim trendovima u primjeni IKT-a i zahtjevima direktiva Evropske zajednice, a posebno harmonizacija sa zahtjevima Evropske unije.

REZOLUCIJA O DRUŠTVENIM PITANJIMA

Sarajevo, juni 2010. god

REZOLUCIJA O DRUŠTVENIM PITANJIMA

1. LJUDSKA PRAVA I SLOBODE

SBBBiH će se zalagati za dosljedne reforme ustavno-pravnog sistema Bosne i Hercegovine putem konzistentne i koherentne primjene građanskog koncepta, nasuprot etničkom konceptu, izražene kroz historijsku odluku Suda za ljudska prava u Strazburu *Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina* (application nos. 27996/06 and 34836/06), koja insistira na dosljednoj zabrani diskriminacije utemeljenoj u članu 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

U potpunosti insistirati na zaštiti i kvalitetnom očuvanju pravnog poretka Bosne i Hercegovine putem usaglašavanja svih zakona s Ustavom BiH i s međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima, kao i usaglašavanjem njihove primjene s međunarodnim obavezama BiH. Osiguranje ove zaštite predstavlja ne samo ustavnu obavezu za sve pravne subjekte u Bosni i Hercegovini, već je i preduslov i instrument za dugotrajnu političku stabilnost naše zemlje. Veoma važno je i postupno, ali konzistentno približavanje (harmoniziranje) bosanskohercegovačkog pravnog sistema *acquis-u* Evropske unije, sve u skladu s obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i prioritetima Evropskog partnerstva.

2. POLITIKA PREMA BORAČKOJ POPULACIJI

Izvršiti izmjene Ustava Federacije Bosne i Hercegovine u dijelu koji definiira socijalnu politiku, tako da se boračko-invalidska zaštita više ne tretira kao sastavni dio socijalne zaštite, već odvojeno.

Oblast boračko-invalidske zaštite sveobuhvatno i sistemski riješiti kroz jedan zakon i za sve korisnike na prostoru BiH, bez obzira na njihovo sadašnje mjesto boravka.

Uspostaviti jedinstven registar pripadnika oružanih snaga i korisnika prava iz oblasti boračko-invalidske zaštite radi onemogućavanja raznih zloupotreba kao i korištenja više prava po istom osnovu.

Kroz sve ranije navedene, a planirane aktivnosti, dosljedno vratiti dostojanstvo toj populaciji.

3. OBRAZOVANJE

Neophodno je uskladiti naše zakonodavstvo sa Standardima i smjernicama za osiguranje kvalitete u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG, Bergen, 2005. godine), na temelju kojeg su razvijeni Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, te na osnovu toga obaviti odgovarajuću evaluaciju/akreditaciju univerziteta, a slično primijeniti u srednjem i osnovnom obrazovanju, uz stvaranje pretpostavki za ukidanje prakse tzv. „dvije škole pod jednim krovom“.

Navedeno usklađivanje podrazumijeva sljedeće karakteristike bosanskohercegovačkog visokog obrazovanja:

1. evropsku prepoznatljivost diploma i kvalifikacija koje izdaju visokoškolske ustanove u Bosni i Hercegovini;
2. mobilnost studenata i nastavnog osoblja;
3. slobodnu razmjenu ideja i praksi, slobodan protok ljudi, odnosno radne snage kao jednog od osnovnih elemenata unutrašnjeg tržišta EU.

Kako bi se ovo postiglo, neophodno je hitno donijeti unificirane propise u sljedećim oblastima:

1. nostrifikacije univerzitetskih diploma;
2. sistem diplomskog i postdiplomskog studiranja, kao i o definiciji i nazivu izlaznih profila iz sistema nastavnih linija;
3. jedinstvenu nomenklaturu zanimanja i zvanja za jedinstveno bosanskohercegovačko tržište rada;
4. jedinstvene standarde i normative za uspostavu kreditnog sistema (ECTS);
5. osiguranje kvaliteta, mobilnosti i internacionalizaciju studiranja putem započinjanja i intenziviranja aktivnosti od Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete BiH;
6. usklađivanje standarda visokog obrazovanja sa zemljama Evropske unije putem jačanja Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete kroz stvaranje pretpostavki za punopravno članstvo u Evropskoj asocijaciji za osiguranje kvaliteta (ENQA) i pristup Evropskom registru za osiguranje kvaliteta (EQAR).

Univerziteti treba da istinski zažive kao mjesta naučnoistraživačkog rada s uspostavljenim sistemom stvaranja naučnoistraživačkog kadra, te da doktorski studij bude u punoj funkciji interesa nauke i države.

4. NAUKA I TEHNOLOGIJA

Da bi se što prije stvorila minimalna kritična masa u glavnim segmentima naučnoistraživačke djelatnosti, neophodno je odmah pristupiti provođenju sljedećih strateških opredjeljenja:

- formirati fondove na svim nivoima vlasti iz kojih bi se finansirali naučnoistraživački programi i projekti, a posebno mladi istraživači;
- formirati regionalne istraživačkorazvojne centre (centre izvrsnosti);
- što prije, a najdalje do 2015. godine, dostići 1% BDP-a za naučnoistraživačku djelatnost;
- najmanje polovinu naučnoistraživačkih troškova formirati iz budžeta na svim nivoima vlasti;
- fokusirati se na primijenjena istraživanja i istraživanja za potrebe poslovnog sektora;
- pravno urediti naučnoistraživačke djelatnosti na svim nivoima vlasti, te uspostaviti Ministarstvo za nauku i tehnologiju u Vijeću ministara BiH;
- intenzivirati izučavanje i izjednačiti položaj jezika u BiH.

5. KULTURA, UMJETNOST I SPORT

Potrebno će biti posebno fokusiranje na:

- obezbjeđivanje sredstava u budžetu za (su)finansiranje projekata na nivou Bosne i Hercegovine;
- stvaranje zakonskih uvjeta za uvođenje poreskih olakšica u kulturi, umjetnosti i sportu, te za povrat sredstava u fondacije, nakon komercijalizacije filmova i sličnih tržišno vrijednih projekata iz ove oblasti, uz zaštitu autorskih prava;
- iznalaženje posebnih – dodatnih sredstava za ulaganja u individualnu i masovnu kulturu i umjetnost;
- pronalaženje novih rješenja za veće ulaganje u visokoprofitabilne i visokoestetske proizvođače – stvaraoce u kulturi, koji bi direktno kvalitetom proizvoda (djela) utjecali na imidž Bosne i Hercegovine u svijetu i širi izlazak naše kulture na regionalno i svjetsko tržište;
- sufinansiranje i stipendiranje mladih talentiranih umjetnika, kako bi

se što prije došlo do novih proizvoda u kulturi i umjetnosti, a koje jedino mogu stvoriti umjetnici.

SPORT KULTURU I UMJETNOST, KAO ŠANSU ZA RAZVOJ I MEĐUNARODNU AFIRMACIJU BiH, TREBA KROZ ODREĐENO VRIJEME PONUDITI SUSJEDNIM DRŽAVAMA U SMISLU ZAJEDNIČKE ORGANIZACIJE ZIMSKIH OLIMPIJSKIH IGARA, S CENTROM U SARAJEVU.

6. MLADI

Većina mladih je nezadovoljna obrazovnim sistemom u Bosni i Hercegovini. Prema zvaničnim istraživanjima, spadamo među najlošije po reformi visokog obrazovanja u Evropi, iako imamo najviše ministarstava koja se bave ovim pitanjem (njih čak 12 s direktnim utjecajem i ovlastima). Prosjek studiranja u našoj zemlji je 7 godina, a samo 5% aktivne radne snage ima diplomu, premda, prema posljednjim podacima, 25.000 mladih s tom diplomom je nezaposleno.

Osim problema nezaposlenosti i obrazovanja, koji se navode kao dva najveća problema mladih ljudi, tu je i niz drugih: društvena marginalizacija, zdravstvena i socijalna skrb, pasivnost, stambena pitanja, te mnoga druga, što je dovelo do toga da većina mladih želi trajno napustiti Bosnu i Hercegovinu.

SBBBiH će se fokusirati na kreiranje strateških dokumenta države, koji će omogućiti zapošljavanje mladih i razvoj preduzetništva kod mladih, kao i uspostavljanje institucije na državnom nivou koja će se direktno baviti ovom temom i imati adekvatnu nadležnost.

7. PORODICA I ODGOJ

U poimanju porodice fokusira se najprije njeno ekonomsko jačanje, kao osnov njene samostalnosti i dostojanstva, ali i kao osnov bračne ravnopravnosti i odgovornosti. Tim prije što je porodica u savremenim uslovima sve više sinonim za domaćinstvo, u cijelosti kao potrošačka, a sve više i kao proizvođačka jedinica.

Jačanje uloge porodice, zadržavanje i jačanje njenih brojnih funkcija, samo u nekim dimenzijama moguće je ostvarivati kroz direktnu pomoć i brigu, što treba da ostvaruju socijalne ustanove, nevladine organizacije i brojne asocijacije, a ključne mjere i aktivnosti za jačanja porodice treba da budu sistemski riješene, počev od razvojne i ekonomske politike do obrazovanja i medija.

Posebnu pažnju treba posvetiti mladim porodicama kao ključnom izvoru nataliteta i razvoja društva u cjelini. U tom kontekstu kreirat će se čitav niz sistemskih mjera u brojnim segmentima, kao što su:

- potpunije uređenje odnosa poslodavaca prema mladima;
- ravnopravna odgovornost roditelja u odgoju djece, te uz pomoć specijaliziranih institucija u slučajevima djece s posebnim potrebama, nasilja u porodici, i sl.;
- skraćeno radno vrijeme za porodilje, i sl.

REZOLUCIJA O UNUTRAŠNJOPOLITIČKIM PITANJIMA

Sarajevo, juni 2010. god

REZOLUCIJA O UNUTRAŠNJOPOLITIČKIM PITANJIMA

Zalažući se za Bosnu i Hercegovinu kao savremenu demokratsku državu utemeljenu na vladavini prava i zaštiti osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda prilagođenu pristupu euroatlantskih integracija, SBBBiH će insistirati na provođenju ustavne reforme od nadležnih tijela i na pravu u za to predviđenoj proceduri.

U tim okvirima treba dobiti Ustav po mjeri svakog građanina Bosne i Hercegovine, a uvažavajući interese njenih konstitutivnih naroda.

Ustav treba da omogući funkcionalnu državu koja će biti u stanju da donese i u praksi provede sve zakone i niže pravne propise usaglašene s pravnim stečevinama Evropske unije.

SBBBiH će insistirati na provođenju svih potrebnih uslova iz akcionog plana za članstvo u NATO-u.

Za normalno funkcioniranje države Bosne i Hercegovine također je neophodna njena unutrašnja reintegracija, zašta je osnovni uslov povratak izbjeglih i raseljenih osoba u svoja predratna mjesta prebivanja, pa će SBBBiH uložiti maksimalne napore da se stvore sve pretpostavke za potpuno i održivo ostvarenje zacrtanih ciljeva.

Ustavna reforma

1. Zalaganje za puni politički kompromis u Bosni i Hercegovini, da se u parlamentarnoj proceduri donese Ustav Bosne i Hercegovine koji će svim građanima garantirati jednakost u ostvarivanju prava.
2. Uspostavljanje Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine.
3. Zalaganje da državni nivo vlasti dobije dovoljan broj ovlasti i odgovornosti, kako bi BiH bila u stanju ući u ugovorni odnos s Evropskom unijom, te obezbjeđivanje da se preuzete obaveze provedu.
4. Ovlasti Vijeća ministara treba da budu proširene i uspostavljene u kapacitetu vlade.

Odbrana i sigurnost

1. Zaštita neovisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta.

2. Demokratska civilna kontrola vojske, uz parlamentarni nadzor.
3. Priključenje i pristupanje kolektivnim sistemima sigurnosti, kao realno najpovoljnijem načinu realizacije sigurnosnih prioriteta Bosne i Hercegovine.
4. Modernizacija Oružanih snaga BiH, uključujući razvoj interoperabilnosti kako unutar Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, tako i s NATO-om.
5. Integracija u euroatlantske kolektivne sigurnosne strukture.
6. Oružane snage Bosne i Hercegovine, koje će biti male, dobro opremljene, mobilne, sastavljene od dobro obučanih i motiviranih vojnika, interoperabilnih sa snagama NATO-a.

Vladavina prava

1. Intenziviranje procesuiranja predmeta ratnih zločina.
2. Uspostavljanje efikasnih mehanizama za oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim djelima u skladu s postojećim zakonskim okvirom.
3. Regionalna i međunarodna saradnja radi efikasne saradnje u borbi protiv organiziranog kriminala.
4. Izmjene zakonskog okvira i implementacija Izbornog zakona.

Povratak izbjeglih i raseljenih osoba

1. Osigurati sredstva za konačno zatvaranje kolektivnih smještaja.
2. Usvojiti zakon o negiranju genocida.
3. Predložiti aktivnosti za realiziranje programa povratka u periodu od 2010. do 2014. godine, ne ograničavajući pritom rokove za pristup pravima svih onih koji u tom periodu ne riješe svoje interese.

Srebrenica

1. Omogućiti ekonomski prosperitetan povratak izbjeglih i obezbijediti njihovu punu sigurnost.
2. Povećati broj zaposlenih Bošnjaka u policijskim, odnosno sigurnosnim strukturama Srebrenice.
3. Obezbijediti posebna novčana sredstva za revitalizaciju privrede Srebrenice i otvaranje novih radnih mjesta za Bošnjake.

REZOLUCIJA O VANJSKOJ POLITICI BiH

Sarajevo, juni 2010. god

VANJSKA POLITIKA BIH

Glavne odrednice vanjske politike Bosne i Hercegovine treba da budu očuvanje i jačanje mira i razumijevanja među državama i narodima, te učvršćenje međunarodnog položaja Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina treba da njeguje odnose sa svim zemljama na principima ravnopravnosti i međusobnog uvažavanja, uzajamnog poštivanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta, miroljubive saradnje, uz uvažavanje obostranih interesa, a posebno sa susjednim zemljama, zemljama stalnim članicama Vijeća sigurnosti UN-a i zemljama Vijeća za implementaciju mira, što ima veliki utjecaj i na stabilnost Bosne i Hercegovine i Regiona.

Punopravno članstvo u NATO-u i EU prioriteti su vanjske politike Bosne i Hercegovine. Uključivanjem u evropske i transatlantske političke, sigurnosne i ekonomske integracije stvaraju se uslovi za realiziranje temeljnih stratezijskih prioriteta. Želju za saradnjom s drugim zemljama, kao i solidarnost u rješavanju globalnih pitanja, Bosna i Hercegovina treba da dokazuje kroz podršku aktivnostima UN-a, OSCE-a, niza regionalnih međunarodnih organizacija, čiji je punopravni član, kao i međunarodnih organizacija gdje ima status posmatrača, kao što je Organizacija Islamske konferencije (OIC).

S obzirom na gorka iskustva iz posljednjeg rata, Bosna i Hercegovina će se zalagati da i u međunarodnim odnosima bude uvijek borac za zaštitu ljudskih prava svakog čovjeka, kao i za dosljedno poštivanje međunarodnih sudova i njihovih odluka.

NATO

U savremenim međunarodnim uslovima pitanja sigurnosti postaju pitanja uzajamnosti. Integracija BiH u Evropsku uniju je iluzorna bez prethodnog integriranja u NATO. NATO ima centralnu ulogu u očuvanju stabilnosti i sigurnosti u Evropi.

Zato Savez za bolju budućnost BiH ističe punopravno članstvo u NATO-u kao prvi prioritet vanjske politike Bosne i Hercegovine. Kao punopravna članica NATO-a Bosna i Hercegovina postaje potpuno zaštićena od vanjske agresije, jer bilo kakav atak na našu zemlju zahtijeva hitnu reakciju svih zemalja članica NATO-a, što je vrlo kvalitetna garancija sigurnosti.

EVROPSKE INTEGRACIJE

Evropska unija nudi okruženje brzog ekonomskog razvoja, visokih socijalnih standarda, koncept građanina Evrope, kvalitetno obrazovanje, velike mogućnosti za zapošljavanje, visoke standarde zaštite okoline u kojoj živimo i, što je možda najvažnije, okruženje vladavine zakona i poštivanja ljudskih prava za svakog čovjeka. U uslovima globalizacije Bosna i Hercegovina kao mala država, slično ostalim evropskim tranzicijskim državama, optimalni put razvoja i osiguranja prosperiteta može ostvariti uključivanjem u EU.

Savez za bolju budućnost BiH će voditi realnu i ozbiljnu politiku u smislu približavanja Evropskoj uniji, koja treba što prije doprinijeti međunarodnom ugledu i prosperitetu naše zemlje i omogućiti bolji život bh. građana. Strategija razvoja Bosne i Hercegovine treba da bude u potpunosti harmonizirana s evropskim putem Bosne i Hercegovine.

DIJASPORA I ISELJENIŠTVO

Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine bh. dijasporu smatra jednim od najvrednijih resursa Bosne i Hercegovine, koji se osipa, jer se blizu 5% državljana Bosne i Hercegovine koji žive u inozemstvu već ispisalo iz bh. državljanstva. Svaka uređena država čija četvrtina stanovništva živi van domovine razvija posebne strategije odnosa prema dijaspori, a sve s ciljem da ne izgubi ovaj vrijedni resurs u globalnom procesu asimilacije.

Zato će Savez za bolju budućnost BiH pitanje bh. dijaspore tretirati na najozbiljniji mogući način i ciljano poduzeti konkretne mjere i aktivnosti na institucionalnom povezivanju naših građana s matičnom zemljom i uspostavljanju Ministarstva za dijasporu BiH s ciljem rješavanja svih pitanja važnih za bh. dijasporu.

REGIONALNA SARADNJA I ODNOSI SA SUSJEDNIM ZEMLJAMA

Regionalna saradnja je postala kamen temeljac procesa stabilizacije i pridruživanja, političkog okvira koji Evropska unija provodi u zemljama Zapadnog Balkana i koji nudi zemljama u ovoj regiji mogućnost članstva u Evropskoj uniji nakon što ispune sve potrebne uvjete. Regionalna saradnja među zemljama Zapadnog Balkana predstavlja ključni element procesa stabilizacije i pridruživanja. Konstruktivna regionalna saradnja posmatra se kao indikator koji pokazuje spremnost

zemalja Regije za integraciju u Evropsku uniju.

Unapređenje saradnje sa susjednim državama, Republikom Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom, na osnovama zajedničkog interesa i načelima ravnopravnosti, uzajamnog uvažavanja i poštivanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta jeste trajni prioritet vanjske politike Bosne i Hercegovine. Stabilni i prijateljski odnosi sa susjednim zemljama garantiraju stabilnost u Regionu, kao i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine, jer su susjedne zemlje istovremeno i najveći trgovački partneri naše zemlje, a u vrhu su prema prilivu investicija u Bosnu i Hercegovinu.

UJEDINJENJE NACIJE I VIJEĆE EVROPE

Ujedinjene nacije treba da garantiraju svjetski mir, osiguraju poštivanje odluka međunarodnih sudova, jednakost i nediskriminirajući odnos prema svim državama, poštivanje suvereniteta država, nemiješanje u unutrašnje poslove drugih država i u tim nastojanjima Bosna i Hercegovina treba da dâ svoj doprinos. Svjetski mir ne osigurava samo borba protiv oružane sile koja nanosi zlo, nego je borba za svjetski mir i borba protiv prijetnji tom miru.

Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine smatra da su među najvećim opasnostima za svjetski mir glad i siromaštvo i zato se najsiromašnijim zemljama mora pomoći u njihovom ekonomskom razvoju i dostizanju socijalnog standarda dostojnog čovjeka.

Od kluba demokratija Zapada, Vijeće Evrope je preraslo u istinsku panevropsku instituciju. Posebno društvima u tranziciji u Istočnoj Evropi Vijeće Evrope je pomagalo i pomaže da izvrše potrebne političke, pravne i ustavne reforme u izgradnji istinski demokratskog društva.

Savez za bolju budućnost će se zalagati za dosljedno provođenje odluka i preporuka Vijeća Evrope, kako ne bismo doveli u pitanje članstvo BiH u tako bitnoj organizaciji.

ODNOSI S ISLAMSKIM SVIJETOM

Sarađivat ćemo i graditi prijateljske bilateralne odnose sa zemljama Organizacije islamskih zemalja (OIC), posebno pokušavajući da uspostavimo što jače partnerske odnose u svim oblastima, a naročito u oblasti ekonomije. Bosna i Hercegovina je trenutno posmatrač u OIC-u i zalagat ćemo se za to da postanemo punopravni član ove organizacije.

JAČANJE INSTITUCIONALNOG POLOŽAJA MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA

Da bismo što spremnije odgovorili prioritetima vanjske politike, Savez za bolju budućnost će se zalagati za jačanje institucionalnog položaja Ministarstva vanjskih poslova, prije svega donošenjem Zakona o vršenju vanjskih poslova, koji još nije usvojen, iako je prošlo 18 godina od osnivanja ove institucije.

EKONOMSKA DIPLOMATIJA

Ekonomska diplomatija Bosne i Hercegovine treba da uporno i efikasno poduzima niz neprekidnih aktivnosti koje će vratiti kompanije, usluge i robe iz naše zemlje na tržišta na kojima smo bili prisutni prije rata i osvojiti nova tržišta u zemljama u kojima uživamo simpatije i dobar politički rejting. Recesija i loša ekonomska situacija u svijetu, kao i u Bosni i Hercegovini, nameću jaku potrebu za orijentacijom vanjske politike naše zemlje u smjeru izgradnje jakog koncepta ekonomske diplomatije, koji će se moći susresti s izazovima na početku 21. stoljeća.

KULTURNA SARADNJA U VANJSKOJ POLITICI

Politika kulturne saradnje i razmjene kulturnih vrijednosti među državama u dosadašnjoj vanjskoj politici BiH uglavnom je zanemari-vana. Savez za bolju budućnost Bosne i Hercegovine smatra da saradnja u oblasti kulture predstavlja neiskorišteni oblik kreiranja i popravljanja imidža Bosne i Hercegovine na najefikasniji način.

Savez za bolju budućnost BiH će uvesti u vanjsku politiku novinu, a to su jaki i snažni instrumenti politike kulturne saradnje s drugim državama, pri čemu će se umjetnicima i predstavljanju Bosne i Hercegovine u ovom smislu poklanjati dužna pažnja. Ambasade Bosne i Hercegovine moraju biti podrška nastupima naših umjetnika i afirmaciji kulturnih vrijednosti naše zemlje širom svijeta.

Stav Saveza za bolju budućnost BiH o ovom pitanju je jasan:

***Neka najbolje iz Bosne i Hercegovine
predstavljaju najbolji***

